

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та бізнес-консалтингу

Дипломна магістерська робота
на тему: Методичні та організаційні засади обліку, аналізу і аудиту грошових
коштів на підприємстві

Виконала: студентка групи МгЗМОК-21
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми
Міжнародний облік та аудит-консалтинг

Тетяна ШУТА

Керівник к.е.н., доц. Микола МАТЮХА

Рецензент к.е.н., доц. Ольга БУНДА

Київ – 2022

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ДИЗАЙНУ

Інститут, факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра фінансів та бізнес-консалтингу

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма Міжнародний облік та аудит-консалтинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

проф. Ірина ТАРАСЕНКО

« » 20 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Шута Тетяна Петрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Методичні та організаційні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві

Науковий керівник роботи к. е. н., доц. Матюха М.М.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від 28.09.2022 р. № 180-уч

2. Строк подання студентом роботи 10 листопада 2022 року

3. Вихідні дані до роботи законодавчі та нормативні документи, фінансова, податкова звітність, облікові регістри та інша документація ПрАТ «Елтік», наукові статті, підручники, посібники, періодичні видання, монографії щодо обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства

4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) нормативно-правова та економічна сутність визначення грошових коштів, аналіз сучасного економічного стану та перспективи розвитку ПрАТ «Елтік», аналіз основних показників його діяльності за останні три звітних періоди, теоретичні та методичні основи обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства

5. Консультанти розділів дипломної магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата			
		Завдання видав		Завдання прийняв	
Розділ 1	Матюха М. М., доцент	18.09.22		18.09.22	
Розділ 2	Матюха М. М., доцент	01.10.22		01.10.22	
Розділ 3	Матюха М. М., доцент	10.10.22		10.10.22	
Розділ 4	Матюха М. М., доцент	15.10.22		15.10.22	
Висновки	Матюха М. М., доцент	25.10.22		25.10.22	

6. Дата видачі завдання 18.09.2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ	18.09.22-20.09.22	
2	Розділ 1. Теоретичні основи обліку грошових коштів підприємства	21.09.19-01.10.22	
3	Розділ 2. Організація і методика аналізу грошових коштів підприємства	02.10.22-10.10.22	
4	Розділ 3. Організація і методика обліку грошових коштів підприємства	11.10.22-15.10.22	
5	Розділ 4. Організація і методика аудиту грошових коштів підприємства	16.10.22-26.10.22	
6	Загальні висновки	27.10.22-28.10.22	
7	Оформлення магістерської роботи (чистовий варіант)	29.10.22-01.11.22	
8	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)	02.11.22	
9	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)	03.11.22	
10	Подання дипломної магістерської роботи у відділ магістратури для перевірки виконання додатку до індивідуального навчального плану (за 10 днів до захисту)	04.11.2022	
11	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	05.11.22	

Студент _____ Тетяна ШУТАКерівник роботи _____ Микола МАТЮХАДиректор НМЦУПФ _____ Олена ГРИГОРЕВСЬКА

АНОТАЦІЯ

Шута Т. П. Методичні та організаційні засади обліку, аналізу і аудиту грошових коштів на підприємстві – Рукопис

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 071 Облік та оподаткування. Освітня програма: Міжнародний облік та аудит консалтинг. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2022 рік.

Дипломна робота складається із змістових чотирьох розділів. Об'єкт дослідження – ПрАТ «Елтік». Визначено наукові основи, економічний зміст та завдання обліку грошових коштів на підприємстві; досліджено методологічні засади обліку грошових коштів на підприємстві; розглянуто практичні аспекти обліку грошових коштів на підприємстві ПрАТ «Елтік»; запропоновано шляхи удосконалення обліку грошових коштів на підприємстві; визначено наукові основи, економічний зміст та завдання аналізу грошових коштів на підприємстві; досліджено методологічні засади аналізу грошових коштів на підприємстві; розглянуто практичні аспекти аналізу грошових коштів на підприємстві ПрАТ «Елтік»; запропоновано шляхи удосконалення аналізу грошових коштів на підприємстві; визначено наукові основи, економічний зміст та завдання контролю грошових коштів на підприємстві; досліджено методологічні засади контролю грошових коштів на підприємстві; розглянуто практичні аспекти контролю грошових коштів на підприємстві ПрАТ «Елтік»; запропоновано шляхи удосконалення контролю грошових коштів на підприємстві.

Ключові слова: аналіз, грошові кошти, економічний зміст, аудит, методологічні засади, наукові основи, облік, практичні аспекти, удосконалення.

ANNOTATION

Shuta T. P. Methodical and organizational principles of accounting, analysis and audit of cash at the enterprise - Manuscript

Diploma master's thesis in specialty 071 Accounting and taxation. Educational program: International accounting and auditing consulting. - Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, 2022.

The thesis consists of four meaningful sections. The object of the research is PJSC "Eltik". The scientific foundations, economic content and tasks of cash accounting at the enterprise are defined; the methodological principles of cash accounting at the enterprise were researched; practical aspects of cash accounting at the Eltik PJSC enterprise were considered; ways of improving cash accounting at the enterprise are proposed; the scientific foundations, economic content and tasks of the analysis of funds at the enterprise are defined; the methodological principles of cash analysis at the enterprise were studied; the practical aspects of cash analysis at the Eltik PJSC enterprise were considered; ways of improving the analysis of cash at the enterprise are proposed; the scientific basis, economic content and task of control of funds at the enterprise are defined; the methodological principles of cash control at the enterprise were investigated; practical aspects of cash control at the Eltik PJSC enterprise were considered; ways of improving the control of funds at the enterprise are proposed.

Key words: analysis, money, economic content, audit, methodological principles, scientific foundations, accounting, practical aspects, improvement.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Економічна сутність витрат в контексті облікового забезпечення управління	11
1.2. Підходи до класифікації грошових коштів та її використання для потреб обліку, аналізу і аудиту	19
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та аудиту грошових коштів	23
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	30
2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Елтік»	30
2.2. Аналіз в управлінні грошовим коштом підприємства	38
2.3. Аналіз грошових коштів на ПрАТ «Елтік».....	44
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	52
3.1. Організація обліку та документальне оформлення руху грошових коштів підприємства	52
3.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів ПрАТ «Елтік»... ..	66
3.3. Розкриття інформації про наявність і рух грошових коштів у фінансовій звітності	80
Висновки за розділом 3.....	92
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	95
4.1. Завдання, джерела аудиту грошових коштів підприємства	95
4.2. Організація аудиту грошових коштів підприємства	98
4.3. Методика аудиту грошових коштів підприємства та узагальнення результатів перевірки.....	101
Висновки до розділу 4	113
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	115
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	122
ДОДАТКИ.....	131

ВСТУП

Актуальність теми. Становлення ринкової економіки в Україні, розвиток фінансово-господарських зв'язків між суб'єктами підприємницької діяльності, поява новітніх форм платіжних засобів, упровадження інформаційних технологій зумовили необхідність удосконалення організації обліку. Реформування покликане адаптувати вітчизняну практику до вимог міжнародних стандартів звітності та створити якісне інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ліквідності підприємства в коротко- та довгостроковій перспективі. Саме грошові кошти та їх еквіваленти, як найважливіша ланка системи кругообігу фінансових ресурсів, формують базис для підвищення конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта.

Прийняття ефективних рішень щодо управління грошовими коштами на підприємстві можливе завдяки розв'язанню базових задач, що стосуються методики та організації їхнього обліку та аудиту і розглядалися у роботах вчених-економістів С. Л. Берези, О.С. Височан, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, А. В. Гриліцької, М. В. Корягіна, Л.Г. Ловінської, О.М. Петрука, І. І. Сахарцевої, О. М. Сорокіної, В. В. Сопка та інших. Напрацювання цих науковців охоплюють широкий діапазон питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку та аудиту грошових коштів. Однак, завершені комплексні роботи з проблематики обліку та аудиту грошових коштів потребують подальшого дослідження, що зумовило вибір теми, визначило її актуальність, основні напрями і завдання дипломного дослідження.

Мета і завдання роботи. Метою роботи є теоретичне та практичне обґрунтування рекомендацій з удосконалення методики й організації обліку, аналізу та аудиту грошових коштів в умовах реформування національного бухгалтерського обліку на засадах використання міжнародного досвіду.

Відповідно до цільової спрямованості у роботі вирішуються такі

завдання, які мають наукове та практичне значення:

- конкретизувати сутність та класифікацію грошових коштів підприємства;
- визначити роль бухгалтерського обліку в управлінні грошовими коштами підприємства;
- дати характеристику фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Елтік»;
- дослідити питання організації обліку та документального оформлення руху грошових коштів підприємства;
- дослідити питання синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів підприємства;
- проаналізувати питання розкриття інформації про наявність і рух грошових коштів у фінансовій звітності підприємства та сформулювати напрями вдосконалення звітності про грошові кошти підприємства;
- визначити завдання, джерела аудиту грошових коштів підприємства;
- дослідити методику аудиту грошових коштів підприємства та узагальнення результатів;
- визначити місце і можливості аналізу в управлінні грошовими коштами підприємства.

Об'єктом дослідження є система обліку, аналізу та аудиту грошових коштів підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні аспекти обліку, аналізу та аудиту грошових коштів суб'єктів господарювання.

Суб'єктом дослідження обрано Приватне акціонерне товариство «Елтік».

Методи дослідження. У дипломній магістерській роботі використовувалися загально наукові методи, ґрунтовані на системному підході до розкриття питань теорії, методики й організації обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві. Теоретичні аспекти обліку, аналізу та аудиту грошових коштів досліджувалися із застосуванням методів індукції і

дедукції, за допомогою яких конкретизовано економіко-правову сутність цих об'єктів. Історичний та логічний методи, а також метод порівняння використано під час удосконалення порядку організації обліку грошових коштів, відображення їх у фінансовій звітності підприємства. Методи причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний використовувалися для дослідження класифікації грошових коштів для потреб обліку, аналізу та аудиту.

Інформаційною базою є документація, фінансова звітність ПрАТ «Елтік», нормативно- правові та інструктивні документи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні, а також розробленні рекомендацій щодо удосконалення методики, організації обліку, аналізу та аудиту грошових коштів у суб'єктів господарювання, зокрема:

- розкрито економічну та правову сутність поняття “грошові кошти”, що враховує категорію електронних грошей та критерій можливості використання грошових коштів у будь-який момент;
- розглянуто класифікацію грошових коштів, що забезпечує структуризацію та оцінку окремих видів цих активів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості імплементації розроблених пропозицій у практику господарської діяльності підприємств.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження були підготовлені і представлені тези доповіді «Елементи деталізації звіту про прибутки та збитки» (Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, 10 червня 2022 року. Том 2. Київ: КНУТД, 2022. 219 с.) [70], а також подано статтю на тему «Особливості проведення аудиту обліку грошових коштів підприємства» (Таврійський науковий вісник).

Структура дипломної роботи визначена метою і завданнями і включає в себе вступ, чотири розділи, висновки та пропозиції, список використаної літератури та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність витрат в контексті облікового забезпечення управління

Термін «грошовий потік» - Cash-flow - з'явився в зарубіжній науково-фінансовій літературі наприкінці 50-х років минулого століття. Спочатку термін використовувався виключно в процесі визначення вартості фінансових активів та оцінки ефективності реальних інвестиційних проєктів, з часом це поняття набуло досить широкого значення та використання в фінансовій діяльності, що було зумовлено поступовим переходом від всебічного розгляду показників прибутковості до розгляду ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Визначальним етапом у розвитку економічної категорії «грошовий потік» став перехід до вирішення дилеми «ризик-прибутковість» як запобіжника ймовірного банкрутства та фінансового краху [54 с. 59]. Вітчизняні аналітики почали широко оперувати терміном «грошовий потік» лише з початком ринкового реформування української економіки. За ринкових умов поява терміну «грошовий потік» поряд з існуванням категорії коштів є цілком оправданою. Адже, термін «грошовий потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, де грошові надходження і вибуття мають постійний характер, йдуть безперервними потоками. Лише в балансі підприємства його кошти показані на певну дату. У науці існують різні підходи до визначення грошового потоку. Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові потоки (рух грошових засобів) – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів (готівки та на рахунках в банках, які можуть бути використані для поточних операцій, та короткострокові фінансові інвестиції, які можуть бути вільно конвертовані у певну суму коштів і мають незначний ризик щодо зміни

вартості) [8].

Готівка вважається найбільш ліквідною категорією активів, що забезпечує підприємству найвищий ступінь ліквідності і, як наслідок, свободу вибору. Готівка - це практично, початок і кінець економічного та фінансового циклу. У процесі діяльності підприємства готівкові гроші перетворюються в інші активи під час обігу. Грошові кошти доступні як на початковій, так і на завершальній стадіях відтворення суспільного продукту, включаючи придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг та отримання доходу. Більшість операцій у бізнесі підприємства керуються грошовими потоками та пов'язані з розрахунками між підприємствами. Рух коштів (надходження та вибуття грошових коштів та їх еквіваленти) породжує грошові потоки. Грошові кошти - це активи підприємства, якими він розпоряджається в процесі своєї діяльності [47 с 124].

Економічна суть грошей полягає в тому, що вони виступають як активний елемент і невід'ємна частина економічної діяльності суспільства, відносин між різними учасниками та ланками відтворювального процесу. Готівка бере участь у здійсненні різних видів суспільних відносин, розподілі валового національного продукту, в купівлі нерухомості, землі, у визначенні цін, що виражають вартість товару. Крім того, готівка служить засобом обміну на товари, нерухомість, твори мистецтва, ювелірні вироби тощо. Це виявляється в процесі порівняння при прямому обміні товарами.

Історія грошей почалася в той час, коли обмін став невід'ємною частиною суспільного життя. Особливо це стосувалося двох основних розподілів праці. На ранній стадії розвитку товарного виробництва обмін відбувається в найпростішій формі (бартер), але зі збільшенням обсягу виробництва чіткіше виокремлюються недоліки бартерних операцій: невідповідність бажань обох сторін у закупівлі та продаж товарів, внаслідок чого виникає потреба в декількох операціях; проблема зі зберіганням товарів, призначених для обміну; труднощі у встановленні чітких пропорцій обміну

між товарами. Тому існує потреба у застосуванні певного орієнтиру вартості, який має універсальне значення для спільного використання і однаково необхідний для всіх посередників. Як результат, з усього товарного світу виділяється якийсь окремий товар, який також виступає таким посередником і постійно обертається на ринку.

Тому, потреба у грошах зумовлена труднощами прямого обміну товарами, робочою силою, а отже, внаслідок стихійного розвитку суспільства певні товари відігравали роль загального еквівалента. На різних етапах цю роль відігравали риба, хутро, зерно та інші товари, які служили найважливішими предметами обміну, пізніше ця роль перейшла на метали (олово, мідь) і нарешті осіла на золото та срібло. Вирішальним кроком у формуванні металевих грошей стала поява монети. Протягом багатьох століть функцію загального еквівалента відігравало срібло, яке поступилося місцем золоту. Обидва дорогоцінні метали давно використовуються в різних країнах. Адже саме золото почало грати роль грошей.

Починаючи з Арістотеля (IV ст. До н. Е.) і до XVIII ст. думка про те, що гроші виникли завдяки домовленості, домовленості між людьми спростити та полегшити обмін товарами, була досить поширеною. Таке тлумачення походження грошей називається раціоналістичною концепцією. Її теоретичне обґрунтування зробив Арістотель у праці «Нікомакійська етика». Він писав: «Все, що бере участь в обміні, повинне бути певним чином відображено ... загальною угодою, з'явилася монета ... Від його назви, що вона існує не в природі, а за згодою». Щоб обмін відбувся, «повинна бути якась одиниця (вимірювання) з умовою (обґрунтування)» [65 с. 58].

Однак науковий аналіз походження та природи грошей, зроблений класиками політичної економії – А. Смітом, Д. Рікардо, К. Марксом – довів раціональність раціоналістичної концепції. Зрештою, гроші в їх найпростіших проявах виникли на ранніх стадіях суспільства, коли ні фактор взаємної згоди, ні державна влада не могли зіграти істотної ролі у

формуванні економічних відносин, тим більше що складають таку складну форму, як гроші. Однак головною помилкою А. Сміта було припущення, що розподіл праці виник із обміну, а не навпаки. Поняття грошей, його інтерпретація їх виникнення як результат обмінних сил, розуміння грошей як товару, являє собою серйозне досягнення економічної науки того часу [54 с. 26].

Теорію грошей Рікардо, послідовник А. Сміта, будує на основі своєї теорії вартості. Він розглядає гроші як товар цінності. Основою грошової системи є золото, вартість якого, як і будь-який інший товар, визначається вартістю робочої сили. Враховуючи вартість грошей, їх кількість в обігу залежить від кількості цін на товари. Рікардо вважає використання золота дорогим і необґрунтованим і розробляє проект обігу паперових грошей [58].

Гроші можуть діяти в різних формах (рис. 1.1) і виявляти їх сутність через функції, які вони виконують. Завдяки функціям грошей як засобу обігу та платежів вони перебувають у постійному русі. Рух грошей у внутрішньому обігу країни – це грошовий обіг, який виражається у грошовій та безготівковій формі, які, в свою чергу, опосередковують рух товарів і послуг, а також обслуговують нетоварні платежі.

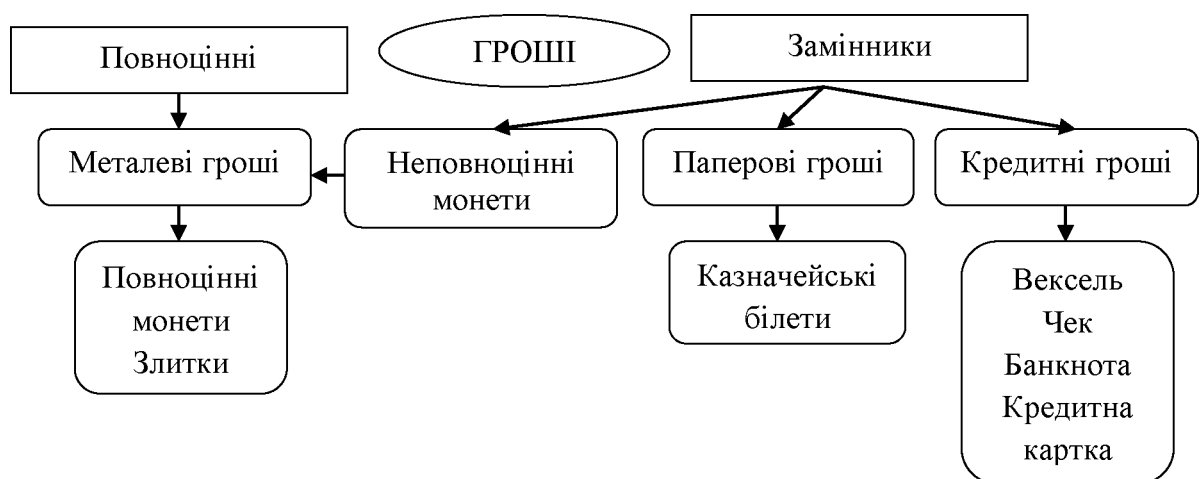

Рис. 1.1. Форми грошових знаків

Грошовий обіг - це прямі та зворотні зв'язки між виробництвом та

попитом. Однак грошовий обіг не може бути обмежений участю грошей у товарообігу, оскільки гроші, у свою чергу, роблять самостійний рух. Грошовий обіг - сума всіх грошових потоків, представлених грошовим обігом: рух банкнот, монет та паперових грошей (казначейські квитки); та безготівковий обіг: переказ коштів з рахунку на рахунок компанії через фінансово-кредитні установи на підставі розрахункових та платіжних документів (рис. 1.2).

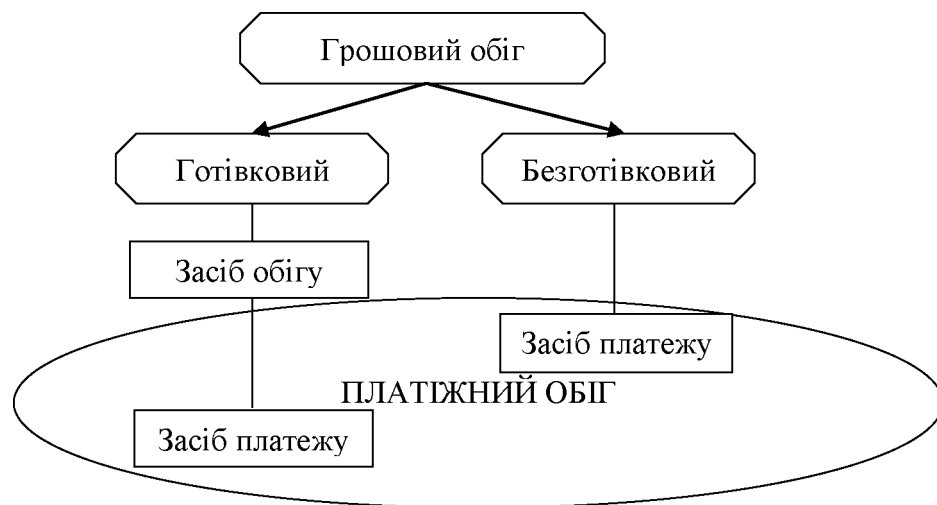

Рис. 1.2. Схема грошового обігу

Із розвитком виробництва та обігу товарів, ринкової економіки в цілому зазнали як кількісні, так і якісні зміни у функціонуванні грошей, що призвело до демонетизації золота. Щоб зрозуміти суть сучасних грошових систем, зміни грошового обігу та самих грошей при демонетизації золота, необхідно відкрити основи цього процесу, розглядаючи функції грошей як загального еквівалента. Сутність грошей як економічної категорії виявляється у їхніх функціях (табл. 1.1).

Функція грошей як міри вартості полягає в вимірюванні та порівнянні вартості всіх товарів і послуг, використовуючи гроші як загальний еквівалент, надаючи величині форму ціни. Ціна товару - це його оцінка через гроші, його грошове вираження.

Функції грошей та їх призначення

Функції грошей	Призначення грошей
Міра вартості	Є еквівалентом вартості всіх товарів.
Засіб обігу	Є посередником в обміні, стимулюють обмін товарами.
Засіб платежу	Забезпечують погашення боргу.
Засіб утворення нагромадження	Є резервом багатства, регулюють обіг грошей.
Світові гроші	Виступають як: <ul style="list-style-type: none"> • міжнародні платіжні засоби; • загальні засоби закупівлі; • сприяють матеріалізації багатства.

Це залежить як від вартості товару, так і від вартості грошей. Технічним засобом вираження вартості грошової одиниці є шкала цін, яка має юридичний (декретний) характер і виражає не вартість, а ціну товару. Завдяки масштабу цін ідеальна, уявна ціна перетворюється на ціну або ринкову ціну, виражену в національній валюті [47 с. 158].

У функції грошей як засобу обігу гроші виступають посередником в обміні товарів та послуг та забезпечують їх обіг. На відміну від попередньої, ця функція виконується в реальному виразі, але їх роль тимчасова (гроші переміщуються від одного предмета до іншого). Її особливістю є одночасний зустрічний рух товарів і грошей в товарообмінних операціях, тобто продаж товарів здійснюється одночасно з їх оплатою. У зв'язку з цим функція грошей як засобу обігу загалом обмежується грошовою сферою.

Основна мета платіжної функції полягає в тому, щоб гроші погашали вартість товарів, які були продані в кредит. Гроші тут функціонують як: міра вартості при визначенні договірної ціни проданих товарів, тобто гроші визначають суму боргу, яку покупець зобов'язаний погасити протягом визначеного періоду; ідеальний засіб платежу. Як платіжний засіб гроші почали здійснювати самостійні рухи без прямого зв'язку з обігом товарів, щоб послужити односторонньому руху вартості в процесі розширеного відтворення; принципово нова форма грошей - кредитні гроші [55].

Функція грошей як засобу накопичення використовується суб'єктами

ринку як певний актив для забезпечення своєї купівельної спроможності в майбутньому. Якщо інший товар не буде придбаний відразу після продажу предмета, гроші накопичуються. Тут гроші є репрезентативною абстрактною формою багатства, засобом накопичення та збереження вартості. Тому функція накопичення скарбів ідеально виконується цінними грошима, які мають свою цінність [56].

Спочатку функцію світових грошей виконували лише цінні гроші. Сьогодні світова валюта - це національні валюти, які можуть виконувати на світовому ринку всі раніше названі функції. Якщо світові гроші використовуються для погашення боргів, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, банківськими та фінансовими позиками, то вони служать засобом платежу. Якщо, однак, світові гроші переміщуються з однієї країни в іншу без рівномірного переміщення товарного еквівалента або погашення боргу, то вони забезпечують передачу багатства [58].

Єдність усіх функцій дає загальне уявлення про гроші, їх роль у суспільному відтворенні. Важливою умовою теоретичного знання функцій грошей є послідовне забезпечення діалектичного підходу до їх аналізу [49].

Виробничий процес зумовлює необхідність накопичення грошей та тимчасового виведення грошей із сфери обігу, оскільки кожен товаровиробник повинен накопичити достатню суму грошей для придбання засобів і предметів праці, і тому в тій чи іншій мірі він діє як збирач скарбів. Можуть накопичуватися не лише золото чи срібло, а й металеві та паперові знаки грошей [56].

В Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти включають готівку, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання [8]. Готівка (готівкові кошти) - грошові знаки національної валюти України - банкноти та монети.

Грошові платежі підприємств, підприємців та фізичних осіб за продажі (товари, виконані роботи, надані послуги) та за операції, не пов'язані безпосередньо з продажем продукції (товарів, робіт, послуг) та іншого майна,

називаються готівковими розрахунками. Початкова та кінцева ланка циклу обороту активів, яка включає закупівлю товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж та отримання доходу, - це грошові кошти, тобто ліквідні активи.

Розрахунки можуть здійснюватися не тільки у готівковій формі, але й у безготівковій формі. Безготівкові розрахунки - це перерахування коштів з рахунку платника на рахунок одержувача. Фінансовим посередником у цих розрахунках є банк, який надає послуги компаніям-клієнтам на договірній основі [40].

Виконання банківських розрахункових операцій зменшує потребу в готівці, сприяє концентрації вільних готівкових коштів для кредитування в банку, забезпечує їх збереження та більш ефективного використання, оптимізує та прискорює рух грошових коштів держави.

Готівкові та безготівкові грошові потоки органічно пов'язані, що реалізується через перехід однієї форми до іншої. Наприклад, виручка надходить до каси підприємства, а потім вона передається в установу банку для переказу на поточний або інший рахунок. З цих рахунків банк здійснює розрахунок між суб'єктами господарювання та видає готівку в касу компанії для видачі зарплат, авансів підзвітним особам тощо.

У літературних джерелах існують різні підходи до визначення терміна поняття «грошові кошти». Щоб зрозуміти суть грошових коштів, ми проаналізуємо праці провідних вітчизняних та зарубіжних науковців у різних літературних джерелах.

Остафійчук С. М. вважає, що оскільки грошові кошти виступають абсолютно ліквідними активами, в результаті цього дане поняття не завжди може включати абсолютно всі залишки на рахунках в банках, тому що їх ліквідність може відрізнитися від абсолютної [44, с. 216; 45].

На думку Завадського Й. С. [18, с. 323], Осовської Г. В. [43, с. 235] грошовими коштами є доходи та надходження.

Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. та Партин Г. О. вказують, що у

господарській практиці назву грошей мають явища, ззовні відмінні одне від одного: одиниці рахунку, в яких визначаються ціни на товари, національні грошові знаки, іноземна валюта, записи на банківських рахунках, кошти, витрачені на придбання цінних паперів, боргові зобов'язання, що використовуються для платежів, тощо [20, с. 164].

Бабіч В. В., Сагова С. В. зазначають, що під грошовими коштами варто розуміти валюту України та іноземну валюту [2, с. 280].

Дерій М. під грошовими коштами визначає основні сегменти для здійснення готівкових і безготівкових розрахунків між державними бюджетними установами та підприємствами [14, с. 62].

Бутинець Ф. Ф. надає таке визначення грошових коштів: готівка, кошти на рахунках в банку та депозити до запитання [7].

Ткаченко Н.М. вважає, що кошти, що зберігаються на касі чи банківських рахунках, необхідні для забезпечення господарської діяльності підприємства [58].

Як видно з наведених вище визначень, автори підходять до визначення грошових коштів по-різному. Однак у всіх визначеннях є визначення матеріальної основи грошових коштів - «гроші», «кошти», «знаки», «засоби» та зберігання - на банківських рахунках, в касі підприємства.

1.2. Підходи до класифікації грошових коштів та її використання для потреб обліку, аналізу і аудиту

Важливість наявності таких активів, як грошові кошти та їх еквіваленти на балансі підприємства, жоден сучасний економіст не ставить під сумнів. Ширенбек Х. каже, що «ринкова система організації, незважаючи на всі відмінності в деталях (помітні на прикладі розвинених країн Заходу), в основному є способом управління, заснованого, серед іншого, на використанні грошей». Він називає гроші «... ключовим фактором забезпечення безперебійного перебігу процесу розподілу праці, який є

зв'язком між ринками» [65].

Однак, незважаючи на визнання важливості категорій та необхідність впорядкування, роботи з чіткого розмежування та класифікації грошових коштів та їх еквівалентів практично відсутні, незважаючи на те, що проблема їх класифікації є надзвичайно важливою для потреб бухгалтерського обліку, аналізу та контролю грошових потоків на підприємстві. Процес його вирішення дає можливість чітко визначити пріоритет щодо вивчення окремих видів грошових коштів на мікрорівні.

Класифікація - це процес поділу предметів (процесів, явищ) на класи (групи, види тощо) за певними характеристиками. Тобто класифікація - це природний процес дослідження сутності предметів (явищ, процесів). Чим більше виділяються особливості класифікації, тим вищий ступінь пізнання предметів, що вивчаються.

Більшість авторів у своїх дослідженнях звертають увагу на класифікацію грошових потоків, а не грошових коштів як самостійного об'єкта фінансового управління. Класифікація, запропонована проф. І.О. Бланк є найповнішим, оскільки він визначив і описав 19 особливостей їх класифікації [46, с. 114-115].

Терміни «грошові кошти» та «грошові потоки» пов'язані, але не тотожні. За словами проф. П. Я. Буряк та проф. М. В. Римар: «Термін «грошовий потік» розкриває динамізм підприємницької діяльності, коли надходження та вибуття грошових коштів мають постійний характер, є постійними потоками» [68, с. 337].

На наш погляд, основними ознаками класифікації грошових коштів є: 1) форма існування: готівка та безготівкова грошові кошти; 2) вид валюти: грошові кошти в національній валюті та грошові кошти в іноземних валютах (за видами валют).

Готівка - готівка у вигляді паперових грошей, монет, банкнот, файлів у пам'яті комп'ютера (якщо використовується без прямого зв'язку з банківськими рахунками). Безготівкові грошові кошти - грошові кошти на

банківських рахунках, що використовуються для оплати, на взаємні платежі шляхом переказу з одного рахунку на інший.

Грошові кошти в національній валюті - це готівкові кошти (як готівкові, так і безготівкові) у валюті, випущеній певною країною, яка в основному перебуває в обігу на її території. Грошові кошти в іноземній валюті - грошові кошти (як готівкові, так і безготівкові), що перебувають в обігу і є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни (група іноземних держав).

Професор В. В. Сопко вказує, що класифікація грошових коштів є вихідним елементом організації їх обліку [62, с. 214], оскільки це дозволяє структурувати їх відповідно до інформаційних потреб користувачів облікової інформації. Сопко В. В. виділяє дві особливості класифікації грошових коштів: за призначенням: кошти для обороту (оборотні) та для спеціального призначення (необоротні); за місцем зберігання: готівка в банку, касі підприємства, у підзвітних осіб, у контрагентів (видані аванси), вкладені у еквіваленти, цінні папери тощо [63, с. 221]. Надалі ця класифікація також була розширена та доповнена ще двома ознаками: за видами валют: національна та іноземна (долар США, євро) валюти; за джерелами надходження: власні, запозичені та залучені [54, с. 215].

Вищезазначені класифікаційні ознаки повинні бути доповнені двома допоміжними ознаками, які мають важливе значення при вирішенні окремих завдань з обліку, аналізу та аудиту:

1) обмеження у напрямках використання: готівкові кошти без обмежень у напрямках використання - кошти, якими підприємство (установа, організація) може розпоряджатися без будь-яких обмежень на провадження господарської діяльності, наприклад, готівкою на поточних рахунках у банку; кошти з обмеженим використанням - готівкові кошти, які підприємство (установа, організація) може використовувати для конкретної мети, наприклад, готівкові кошти, отримані як цільове фінансування; гуманітарна допомога у вигляді грошових коштів тощо. Класифікація

грошових коштів за вищенаведеним критерієм надзвичайно важлива при аналізі фінансового стану підприємства, оскільки суб'єкт господарювання повинен прагнути мінімізувати частку грошових коштів з обмеженим використанням у загальній грошовій масі. Велика кількість грошових коштів з обмеженнями на їх використання може ще не свідчити про високу платоспроможність підприємства. В ідеалі найефективнішим засобом забезпечення зобов'язань суб'єкта господарювання є грошові кошти без обмежень у їх використанні;

2) місце зберігання: готівка в касі підприємства (установи, організації) - готівка, яка зберігається в спеціально відведеному приміщенні або місці в межах встановленого ліміту залишку готівки; грошові кошти на банківських рахунках - кошти, які зберігаються на різних рахунках у банківських установах і можуть бути використані в будь-який час на вимогу власника рахунку; гроші на мікропроцесорі смарт-карт - один з різновидів «електронних грошей» - зберігаються на спеціально розроблених картках; грошові кошти в пам'яті комп'ютерів на жорстких дисках - один з різновидів «електронних грошей» - зберігається як файли в пам'яті комп'ютера, які виступають їх фізичним носієм.

У зв'язку з виявленими недоліками в існуючих типах класифікації та з метою узагальнення існуючих загальноприйнятих особливостей декомпозиції грошових коштів вважаємо за доцільне удосконалити їх класифікацію для потреб управління грошовими коштами в цілому та бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту на наступні види, які можна подати графічно (рис. 1.3).

Таким чином, для правильного розуміння, ефективного управління, чіткого контролю та повного обліку необхідно мати чітку, зрозумілу та логічну класифікацію грошових коштів суб'єкта господарювання, яка полягає у зменшенні їх сукупності на економічно визначені однорідні групи.

Тому на основі проведеного дослідження існуючі класифікації грошових коштів узагальнюються шляхом виокремлення наступних ознак: -

обмежене використання; місце зберігання.

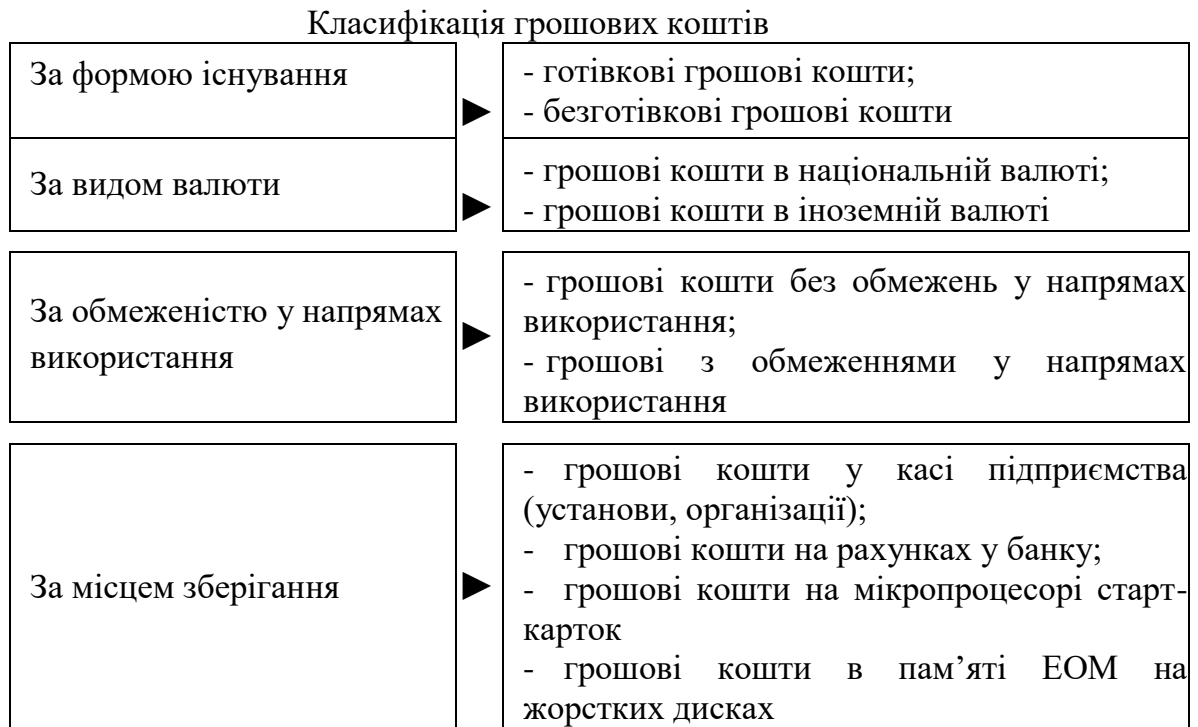

Рис. 1.3. Класифікація грошових коштів

Класифікація грошових коштів за вищезазначеними характеристиками надзвичайно важлива при аналізі фінансового стану підприємства, товарно-матеріальних цінностей та найбільш раціонального відображення грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку, аналізу та аудиту грошових коштів

Інформація про рух коштів повинна надаватися чітко, своєчасно та повно, тому основними завданнями обліку грошових коштів є: належна організація, своєчасне та законне проведення операцій з безготівковим розрахунком та готівкою; своєчасне документування грошових потоків та розрахункових операцій; забезпечення збереження готівки та цінних паперів у касі підприємства; контроль за витрачанням коштів; періодична інвентаризація грошових коштів; виконання операцій з готівкою за

розрахунками з клієнтами, покупцями; контроль за дотриманням касової та розрахункової дисципліни; своєчасне та повне відображення в документах та регістрах обліку грошових потоків у касі підприємства та на банківських рахунках. Розглянемо нормативне регулювання обліку грошових операцій (рис. 1.4).

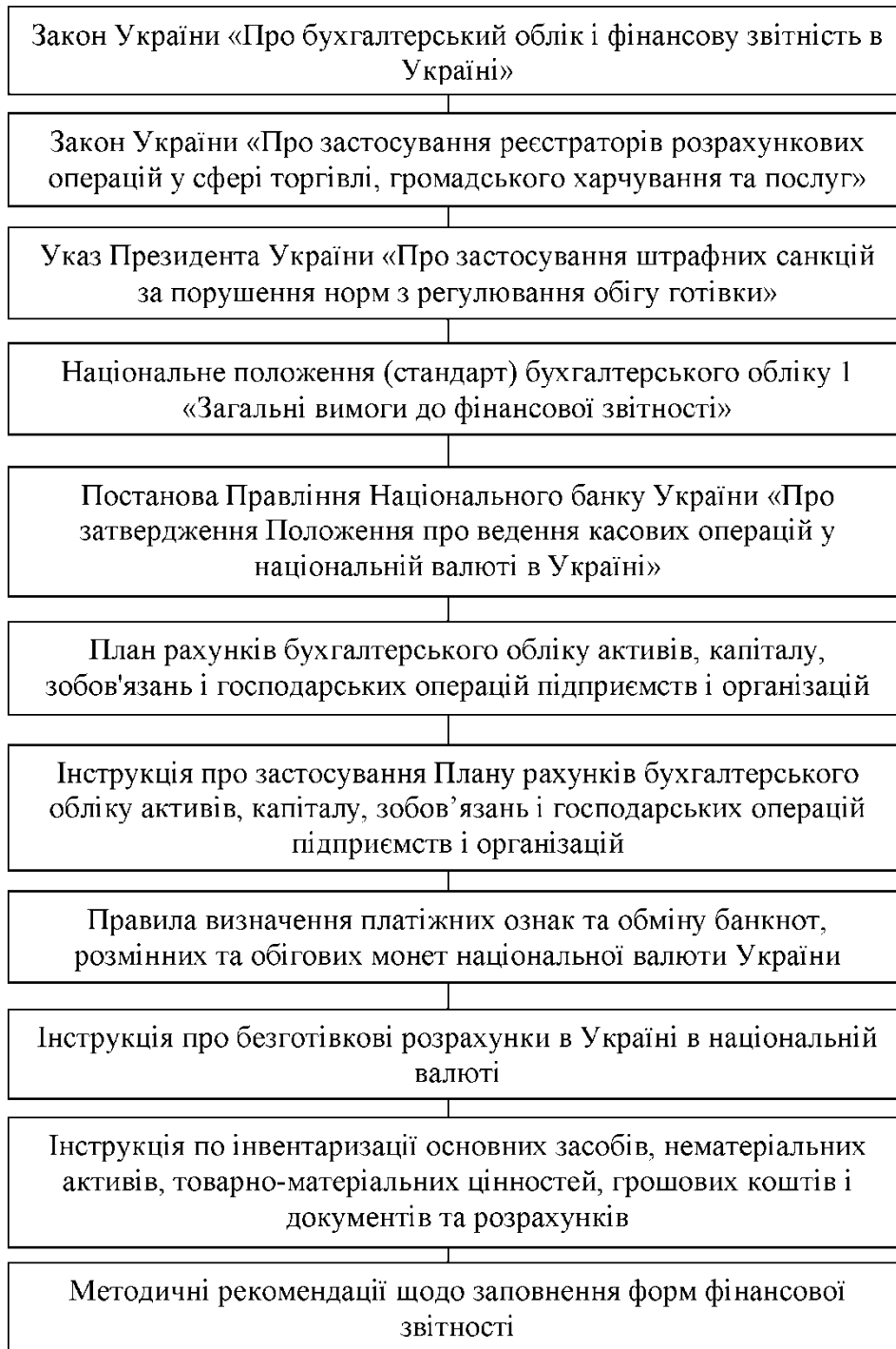

Рис. 1.4. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами

Основним законодавчим актом, який регулює організацію бухгалтерського обліку, включаючи рух грошових коштів, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4]. Цей Закон визначає правові засади регулювання, організації, обліку та підготовки фінансової звітності в Україні.

Основним нормативним документом, що регулює облік касових операцій на підприємстві, є Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» від 29.12.2017 р. № 148 [16].

Національний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є нормативною основою для підготовки найважливішої форми фінансової звітності, що називається звітом про рух грошових коштів [39]. Це положення визначає зміст та формат звіту про рух грошових коштів, загальні вимоги до розкриття інформації щодо його статей. Така інформація дає можливість користувачам фінансової звітності порівнювати, оцінювати та прогнозувати грошові потоки підприємства; дослідити здатність суб'єкта господарювання повертати зобов'язання та виплачувати дивіденди; виявити причини різниці між доходами та грошовими надходженнями та витратами; проаналізувати грошові та немонетарні аспекти діяльності підприємства.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності визначають, що у статті балансу «Гроші та їх еквіваленти» відображаються готівка в касі підприємства, гроші на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, а також грошові кошти в дорозі, електронні гроші, еквіваленти грошей [37]. У цій статті наводяться кошти в національній або іноземній валютах.

Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій для обліку коштів використовується клас 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» [46].

Згідно Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського

обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій рахунки класу 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» призначені для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті у касах, на розрахункових (поточних), валютних та інших рахунках у банках), електронних грошей, грошових документів [6, 7].

При прийманні готівки в касу необхідно керуватись Правилами визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 23.10.2013 р. № 422 [27].

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті встановлює загальні правила, види і стандарти розрахунків клієнтів банків та банків у грошовій одиниці України на території України, що здійснюються за участю банків [30]. Учасники безготівкових платежів відкривають рахунки у порядку, встановленому нормативними актами НБУ щодо відкриття та використання рахунків, а також рахунки для обліку коштів у платежах за конкретні операції (акредитиви, чекові чеки тощо).

В Законі України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» вказується, що підприємства, установи та організації всіх форм власності, які здійснюють розрахунки (розрахункові операції) зі споживачами в сфері торгівлі, громадського харчування та послуг за готівку, зобов'язані здійснювати такі розрахунки через належним чином зареєстровані реєстратори розрахункових операцій [5].

Аналіз нормативно-правових актів щодо організації обліку грошових коштів в Україні приводить до висновку, що сьогодні нормативно-правова база щодо готівкового обігу, готівкових та безготівкових платежів в основному відповідає потребам підприємства.

Необхідність аналізу грошових коштів обґрунтована обмеженими грошовими ресурсами підприємств, нестабільним фінансовим станом

багатьох суб'єктів господарювання в макроекономічному середовищі, ризиком втрати платоспроможності, необхідністю поліпшення рівня управління грошовими потоками та іншими чинниками. Аналіз наукової літератури підтверджує, що вітчизняні автори: розрізняють лише види грошових потоків (за видами діяльності); досліджують питання аналізу ліквідності на основі грошових потоків; у більшості випадків вони зосереджуються лише на звіті про рух грошових коштів; розраховують показники фінансової стійкості; приділяють мало уваги питанням взаємозв'язку між грошовим потоком та фінансовими результатами, дефіцитом грошових коштів та надлишком, їх збалансованістю; практично не вивчають окремі етапи аналізу грошових потоків.

Аналізуючи поточну інформацію, важливо оцінити достатність грошових коштів для підтримки економічного процесу суб'єктів господарювання та виявити тенденції збільшення обороту, спричинені розширенням потужностей. У процесі аналізу грошові кошти підприємства класифікуються за певними характеристиками, що дає можливість уточнити спектр аналітичних процедур та підвищити їх ефективність. Вхідний грошовий потік характеризує потік грошових коштів на підприємство від усіх видів господарських операцій, у свою чергу, вихідний грошовий потік відображає виплату грошових коштів підприємству за всі види господарських операцій [33]. Розподіл пріоритетного відтоку грошових коштів дає можливість розрізнити обов'язкові грошові виплати, які підприємство повинно здійснювати в першу чергу (податки, відсотки за позиками) для здійснення нормальної діяльності та уникнення фінансових проблем.

Потреба в аналізі грошових коштів обумовлена обмеженими ресурсами підприємств, нестабільним фінансовим станом багатьох підприємств, ризиком втрати платоспроможності, підвищенням рівня управління грошовими потоками та іншими внутрішніми та зовнішніми чинниками. Для розробки теоретичних основ аналізу грошових коштів, вдосконалення його

організації та методики необхідно чітко визначити основні етапи проведення аналізу грошових коштів. Покроковий аналіз грошових потоків надасть інформацію для оцінки минулих, теперішніх грошових коштів підприємства та послужить основою для прогнозування та планування майбутніх.

Інформаційна концепція аудиту грошових коштів на підприємстві, яка формує чотири напрямки інформації, включає: законодавча інформація; інформація, яка безпосередньо пов'язана з суб'єктом господарювання; інформація, що стосується третіх осіб; інформація, пов'язана з аудитом. Правова основа аудиту грошових коштів на підприємстві формується законами та правилами, що регулюють облік та аудит в Україні, системою податків та платежів, міжнародними стандартами фінансової звітності, міжнародними стандартами аудиту, положеннями та стандартами бухгалтерського обліку в Україні тощо: Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг тощо [35; 36]. Інформація, що стосується суб'єкта господарювання, включає: статут, установчі документи; договори з постачальниками, покупцями, іншими організаціями; дані про структуру підприємства, його господарську діяльність, дані про систему обліку та внутрішнього контролю, фінансову звітність, облікові регістри, первинні документи, письмові пояснення посадових осіб, інші матеріали. Інформація, що стосується третіх осіб, - це акти перевірки та інша інформація від фіскальних чи інших контролюючих органів; акти перевірки та інші матеріали служби внутрішньогосподарського контролю; попередня думка аудитора; документи, листи, сертифікати від третіх осіб (банківські установи, постачальники, покупці та інші); висновки експертів. Інформація, що стосується аудиту грошових коштів, включає: наказ про призначення робочої аудиторської групи для перевірки клієнтів, внутрішні стандарти корпоративного аудиту; аудиторські тести; картки технологічного аудиту; думка та пропозиції аудиту. Проводячи аудит грошових коштів, аудитор може приймати більш

ефективні управлінські рішення на основі достовірної, оперативної та своєчасної інформації.

Висновки до розділу 1

Встановлено, що грошові кошти розглядаються як в економічне, так і в бухгалтерське поняття. З одного боку, гроші - це особливий товар, який діє як універсальний еквівалент і є загальним засобом обігу. З іншого боку, готівкові кошти - це гроші, які підприємство має в своєму розпорядженні для здійснення різних платежів. Класифікаційними ознаками грошових коштів є: форма існування (готівка, грошові кошти на рахунках в банку); вид валюти (грошові кошти в національній валюті та в іноземній валюті); обмежене використання (готівка без обмежень на використання, готівка з обмеженням у використанні); зберігання (готівка в касі підприємства (установи, організації), готівка на банківських рахунках, готівка на мікропроцесорі старт-карток, готівка в пам'яті комп'ютера на жорстких дисках).

Регулювання обліку грошових коштів підприємства здійснюється Законами України, Постановами Правління Національного банку України, положеннями, правилами та іншими нормативно-правовими документами.

Аналіз грошових коштів зумовлений необхідністю оцінки використання ресурсів підприємства, нестабільністю в діяльності підприємств, можливими ризиками втрати платоспроможності, підвищенням рівня управління грошовими потоками та іншими факторами.

Використання інформаційної концепції аудиту грошових коштів на підприємстві дасть можливість значно підвищити ефективність проведення аудиту, що безпосередньо вплине на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи на ПрАТ «Елтік»

Суб'єктом дослідження обрано Приватне акціонерне товариство «Елтік».

ПрАТ «Елтік» було створене в процесі корпоратизації шляхом перетворення Державного підприємства «Завод електромонтажних виробів №5»

Організаційна структура Товариства за звітний період не змінювалася.

Основним видом діяльності ПрАТ «Елтік» є надання в оренду й експлуатацію власного нерухомого майна.

Товариство здійснює ведення бухгалтерського обліку відповідно до принципів і методів, передбачених Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку використовується автоматизована програма «BAS: Бухгалтерія для України». Організація й методологія бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності здійснювалася відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та інших нормативно-правових актів України.

Первинні документи з складаються шляхом використання типових форм.

Фінансова та податкова звітність складається своєчасно та подається до відповідних органів у встановлені законодавством України терміни за підсумками звітного року.

Основні принципи облікової політики Товариства на 2022 рік затверджені наказами по Товариству № 1/18 від 01.01.2022 року.

Облік господарських операцій на ПрАТ «Елтік» здійснюється у відповідності до чинних Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Для того, щоб охарактеризувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Елтік», перш за все, оцінимо його фінансовий стан. Групування показників фінансово-господарської діяльності підприємства з метою попередньої оцінки його фінансового стану наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Елтік» за 2019-2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+, -) 2021 року від:		2021 рік у % до:	
				2019 року	2020 року	2019 року	2020 року
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Капітал							
1. Капітал (станом на кінець періоду), тис. грн	3068,0	3552,0	3239,0	171,0	-313,0	105,6	91,2
1.1 Власний капітал:	3058,0	3538,0	3229,0	171,0	-309,0	105,6	91,3
- у тому числі: власний оборотний капітал	451,0	931,0	622,0	171,0	-309,0	137,9	66,8
Нерозподілений прибуток або непокриті збитки	-2155,0	-2284,0	-2292,0	-137,0	-8,0	106,4	100,4
1.2. Позиковий капітал	10,0	14,0	10,0	-	-4,0	100,0	71,4
- у тому числі: поточні зобов'язання за розрахунками	10,0	9,0	10,0	-	1,0	100,0	111,1
2. Ресурси							
2.1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн							
2.2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	552,5	703,0	788,5	236,0	85,5	142,7	112,2

Продовження таблиці 2.1.

1	2	3	4	5	6	7	8
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб.	3,0	3,0	3,0	-	-	100,0	100,0
2.4 Фонд оплати праці, тис. грн	53,0	64,0	56,0	3,0	-8,0	105,7	87,5
3. Економічні показники							
3.1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	546,0	348,0	983,0	437,0	635,0	180,0	282,5
3.2. Витрати: - сума, тис.грн.	566,0	189,0	991,0	425,0	802,0	175,1	524,3
- витрати на 1 грн виручки від реалізації	1,04	0,54	1,01	-0,03	0,47	97,3	185,6
3.3. Прибуток (збиток), тис. гри: - від операційної діяльності	-20,0	159,0	-8,0	12,0	-167,0	40,0	-5,0
- чистий, тис. грн.	-12,0	159,0	-8,0	4,0	-167,0	66,7	-5,0
3.4. Середньомісячна заробітна плата, грн	1472,22	1777,78	1555,56	83,33	-222,22	105,66	87,50
4. Фінансові показники							
4.1. Коефіцієнт автономності	0,997	0,996	0,997	0,000	0,001	100,0	100,1
4.2. Коефіцієнт маневреності	0,147	0,263	0,193	0,045	-0,071	130,6	73,2
4.3. Коефіцієнт фінансової	0,003	0,004	0,003		-0,001	94,7	78,3
4.4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,900	2,071	3,600	0,700	1,529	124,1	173,8
4.5. Коефіцієнт термінової	46,100	67,500	63,200	17,100	-4,300	137,1	93,6
4.6. Коефіцієнт загальної ліквідності	46,100	67,500	63,200	17,100	-4,300	137,1	93,6

Протягом аналізованого періоду спостерігаємо тенденцію до зростання реалізації послуг на підприємстві, про що свідчити динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 437,0 тис. гри (або в 1,8 разів) порівняно з 2019 роком.

За даними таблиці 2.1 загальна вартість майна у 2021 році порівняно з 2019 роком збільшилася на 171,0 тис. грн, або на 5,6 % а в порівнянні з 2020 роком спостерігаємо зниження вартості капіталу на 309,0 тис. грн, або на 8,7 %. Такі зміни обумовлені зменшення власного капіталу в наслідок неефективного управління фінансовими ресурсами, адже протягом періоду, що аналізується, спостерігається стійка тенденція до збільшення суми непокритого збитку з 2155,0 тис. грн. у 2019 році до 2292,0 тис. грн у 2021 році.

Позиковий капітал протягом аналізованого періоду не змінився. Так, за період, що аналізується вартість позикових ресурсів становила 10,0 тис. грн.

Дані таблиці 2.1. відображають відсутність у підприємства основних засобів. Дана ситуація є наслідком того, що всі необоротні матеріальні активи є інвестиційною нерухомістю товариства.

Негативним явищем на підприємстві є збільшення середньорічної вартості оборотних активів в з 552,5 тис. грн у 2016 році до 788,5 тис. грн у 2018 році, оскільки вони сформовані в основному за рахунок дебіторської заборгованості.

Підприємство є збитковим і в 2021 році сума непокритого збитку досягла 2292,0 тис. грн. Витрати від операційної діяльності збільшилися, хоча відбувається незначне зниження їх рівня. У 2021 році витрати, що припадають на 1 грн чистого доходу від реалізації, склали 1,01 грн, тоді як у 2019 році цей показник склав 1,01 грн.

Незмінність коефіцієнтів автономії та фінансової залежності свідчить про те, що аналізоване підприємство зберігає економічну незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Аналіз показників платоспроможності показує, що підприємство є платоспроможним протягом всього аналізованого періоду.

Наведені баланси ліквідності підприємства (таблиця 2.2) на вказані дати є ліквідними.

Отже, загалом інформація в балансі свідчить про стабільність

фінансового стану підприємства.

Таблиця 2.2

Показники ліквідності балансу ПрАТ «Елтік» на кінець 2019-2021 рр.,

тис. грн

Активи	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Пасиви	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Надлишок (+), нестача (-) платіжних коштів		
								2019 рік	2020 рік	2021 рік
Найбільш ліквідні (А1)	29	29	36	Найбільш термінові зобов'язання (П1)	9	7	3	20	22	33
Які швидко реалізуються (А2)	432	916	596	Короткострокові кредити банків і позики (П2)	1	7	7	431	909	589
Які повільно реалізуються (А3)	-	-	-	Довгострокові зобов'язання (П3)	-	-	-	-	-	-
Які важко реалізуються (А4)	2607	2607	2607	Постійні пасиви (ПЦ)	3058	3538	3229	-451	-931	-622
Баланс	3068	3552	3239	Баланс	3068	3552	3239			

Для того, щоб об'єктивно оцінити фінансовий стан підприємства доцільно розрахувати показники ліквідності.

Аналіз показників платоспроможності підприємства (таблиця 2.3) вказує, що суб'єкт дослідження є платоспроможним. Так, станом на кінець 2019- 2021 років, підприємство може негайно за рахунок наявних грошових коштів погасити відповідно лише 290,0 %, 207,1 та 360,0 % найбільш термінових зобов'язань, що майже у 7,5 разів вище за оптимальне значення.

У той же час, при нормативі 70 - 80 % підприємство за рахунок наявних грошових коштів та очікуваних надходжень від дебіторів може розрахуватися з боргами короткострокового характеру лише на 4610 % у 2019 році, 6750 % - у 2020 році та 6320 % - у 2021 році.

Таке ж відхилення від рекомендованих значень спостерігається щодо

коефіцієнту загальної ліквідності.

Таблиця 2.3

Показники ліквідності ПрАТ «Елтік» за 2019-2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+, -) 2021 року від:		2021 рік у % до:	
				2019 року	2020 року	2019 року	2020 року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,900	2,071	3,600	0,700	1,529	124,14	173,79
Коефіцієнт термінової ліквідності	46,100	67,500	63,200	17,100	-4,300	137,09	93,63
Коефіцієнт загальної ліквідності	46,100	67,500	63,200	17,100	-4,300	137,09	93,63
Коефіцієнт ліквідності коштів у розрахунках	43,200	65,429	58,800	15,600	-6,629	136,11	89,87
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	0,021	0,002	0,005	-0,016	0,003	24,32	232,09
Коефіцієнт мобільності активів	0,150	0,266	0,195	0,045	-0,071	129,86	73,34
Коефіцієнт співвідношення активів	0,177	0,362	0,242	0,066	-0,120	137,09	66,88

Отже, за результатами досліджень виявлено, що підприємство є надлишково платоспроможним протягом останніх трьох років, крім того, спостерігається тенденція до збільшення всіх показників, які підлягали аналізу.

Фінансову стійкість підприємства за першою ознакою визначають за системою узагальнюючих та часткових показників.

При оцінці фінансового стану (таблиця 2.3) потрібно враховувати, що:

1. Якщо $E_1, E_2, E_3 > 0$ - то підприємство має абсолютну фінансову стійкість;
2. Якщо $E_1 < 0, E_2 > 0, E_3 > 0$ - то підприємство має нормальну фінансову стійкість;
3. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 > 0$ - то підприємство має нестійке фінансове положення;
4. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 < 0$ - то підприємство має кризовий фінансовий стан.

Розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Узагальнені показники фінансової стійкості ПрАТ «Елтік» за 2019-2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 року (+, -) від:	
				2019 року	2020 року
1	2	3	4	5	6
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів, Н1	451	931	622	171	-309
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, Н2	451	931	622	171	-309
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, Н3	452	938	629	177	-309
Запаси, Н4	0	0	0	0	0
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів, Е1	451	931	622	171	-309
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів, Е2	451	931	622	171	-309
Надлишок (+) нестача (-) власних оборотних, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів, Е3	452	938	629	177	-309
Номер типу фінансової ситуації відповідно класифікації	абсолютна фінансову стійкість	абсолютна фінансову стійкість	абсолютна фінансову стійкість		

Враховуючи показники фінансової стійкості, розраховані у таблиці 2.4, фінансовий стан підприємства оцінюється як «абсолютна фінансову

стійкість» та протягом періоду, що аналізується, він не змінився.

Крім того, фінансову стійкість підприємства оцінюють і за фінансовими коефіцієнтами.

У таблиці 2.5 наведено розрахунок фінансових коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 2.5

Часткові показники фінансової стійкості ПрАТ «Елтік» за 2019-2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 року (+, -) від:	
				2019 року	2020 року
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт економічної незалежності	0,997	0,996	0,997	-	0,001
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,003	0,004	0,003	-	-0,001
Коефіцієнт фінансової залежності	1,003	1,004	1,003	-	-0,001
Коефіцієнт фінансування	305,800	252,714	322,900	17,100	70,186
Коефіцієнт заборгованості	0,003	0,004	0,003	-	-0,001
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	0,978	0,985	0,984	0,006	-0,001
Коефіцієнт маневреності	0,147	0,263	0,193	0,045	-0,071
Коефіцієнт фінансової стійкості (I)	0,997	0,996	0,997	-	0,001
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	1,000	1,000	1,000	-	-
Коефіцієнт фінансової стійкості (II)	305,800	252,714	322,900	17,100	70,186

Розраховані показники фінансової стійкості свідчать про те, що підприємство стабільно економічно незалежне.

Підприємство має задовільну структуру майна, яким володіє, адже основну частку у валюті балансу займають необоротні активи.

Вважаємо не доцільними аналізувати прибутковість підприємства, оскільки воно працювало збиткове.

Таким чином, результати аналізу дозволяючи зробити висновок про наявність стійкого фінансового стану, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів і низьку ділову активність, про що

свідчать показники оборотності і прибутковості. У цій ситуації підприємству необхідно проводити заходи щодо економічного та фінансового оздоровлення.

2.2. Аналіз в управлінні грошовим коштом підприємства

Відповідно до сучасних умов розвитку економіки України управління та аналіз грошових коштів суб'єктів господарювання - важлива складова фінансового планування.

Загальна система управління та аналізу грошових коштів підприємства включає низку принципів, методик, важелів та прийомів управління. Незалежно від виду діяльності підприємства грошові кошти є найціннішими його активами. Грошові активи перебувають в постійному русі забезпечуючи всі види діяльності підприємства: операційну, інвестиційну, фінансову.

Значення та роль грошових потоків для діяльності підприємства зумовлює потребу їх окремого дослідження і глибокого аналізу для підвищення ефективності процесу управління ними і підприємством загалом.

Грошовий потік - це динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, який пов'язаний із надходженням чи витрачанням грошових ресурсів підприємства. Грошові потоки пов'язані з відокремленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових ресурсів через виконання зобов'язань між економічними агентами, суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями.

Так, Е. Нікбахт та А. Гроппеллі наводять спрощене визначення грошового потоку як «міри ліквідності компанії», що складається з «чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування». Наведене тлумачення грошового потоку, з одного боку, розкриває його сутність, з іншого - основні його складові [56 с. 174].

Більш детальне визначення грошового потоку наводить Т. Райс, який поділяє потоки на чисті, традиційні і операційні. Чистий грошовий потік являє собою зміну грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства, за період, що аналізується. Традиційний потік - це приблизна оцінка надходжень грошових коштів від виробничої діяльності. Він визначається з використанням припущення, що надходження коштів можна оцінити, додавши компенсаційні статті витрат до чистого прибутку (наприклад, амортизацію). Під операційним потоком розуміють суму фактичних надходжень грошових коштів від операцій за визначений період. Як правило, при цьому не враховуються фінансові виплати (якщо це не є основна діяльність підприємства). Таким чином, Т. Райс визначає загальний грошовий потік, як всі грошові надходження і виплати, пов'язані не тільки з веденням операцій по основній діяльності [58 с. 25].

Дж. К. Ван Хорн підкреслює, що поняття грошових коштів та грошових потоків можна трактувати по-різному залежно від завдань аналізу. Як правило, грошові кошти і грошові потоки розглядають як готівку або робочий оборотний капітал, тобто у вузькому або широкому тлумаченні цього поняття [71].

Варто зазначити, що грошові потоки підприємства є досить різноплановими та включають велику сукупність різного роду надходжень та видатків грошових засобів. Інформація про грошові потоки підприємства є важливою і корисною як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів. На її підставі зовнішні користувачі мають можливість оцінити здатність керівництва управляти рухом грошових коштів, ефективність прийнятих рішень щодо інвестиційної та фінансової політики, зрозуміти різницю між чистим прибутком та станом грошових коштів тощо. Внутрішні користувачі (керівництво підприємства) можуть використовувати інформацію про грошові потоки для оцінки результатів оперативної, інвестиційної та фінансової діяльності з точки зору формування грошових надходжень та виплат, розрахунку ліквідності підприємства, оцінки впливу на стан

підприємства інвестиційної та фінансової політики. Джерелом інформації про грошові потоки для різних користувачів є «Звіт про рух грошових коштів».

Сукупність грошових потоків підприємства можна класифікувати таким чином, залежно від масштабів обслуговування господарського процесу:

- грошовий потік по підприємству в цілому характеризує загальний обсяг грошових операцій даного підприємства і акумулює в собі всі види грошових потоків, що супроводжують та обслуговують процес його функціонування;

- грошові потоки окремих структурних підрозділів характеризують обсяги грошових операцій кожного з них і дозволяють оцінювати ефективність їх діяльності, участь кожного з них у господарському процесі підприємства;

- грошовий потік від окремого виду чи напряму господарської діяльності характеризує масштаби та обсяг операцій з даного виду діяльності підприємства;

- грошовий потік за окремою господарською операцією характеризує рух грошових коштів за даною угодою, що дає можливість оцінити її ефективність та вплив на сукупний грошовий потік підприємства.

Залежно від напрямку руху потоків розглядають:

- вхідний (позитивний) грошовий потік характеризує обсяг надходження грошових коштів від усіх видів діяльності;

- вихідний (від'ємний) грошовий потік характеризує обсяг їх витрачання.

Залежно від виду господарської діяльності виділяють:

- грошовий потік від операційної діяльності;

- грошовий потік від інвестиційної діяльності;

- грошовий потік від фінансової діяльності.

За вартісним складом грошових потоків виділяють:

- валовий грошовий потік використовується для оцінки обсягів усіх

видів операцій підприємства, пов'язаних з рухом грошових коштів поза залежністю від напрямку руху коштів;

- - чистий грошовий потік являє собою зміну наявних грошових коштів за період та визначається як різниця між залишком грошових коштів на кінець та початок періоду або надходженням та витрачанням грошових коштів за період, що аналізується. Таким чином, він характеризує сальдовий потік без відображення обсягу грошових операцій.

За достатністю обсягу розрізняють:

- - дефіцитний грошовий потік це - недостатнє надходження грошових коштів для здійснення усіх планових видатків;

- - надлишковий грошовий потік це - перевищення позитивного грошового потоку над потребою підприємства у витрачанні.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому стані багатьох підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та ін.

Під аналізом грошових потоків підприємства розуміють процес дослідження системи показників, їх формування на підприємстві, виявлення основних тенденцій та закономірностей з метою з'ясування резервів подальшого підвищення ефективності управління ними.

Основна мета аналізу грошових потоків полягає в виявленні рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості та синхронності позитивного і від'ємного грошових потоків підприємства.

Основними завданнями аналізу грошових потоків є:

- - виявлення тенденцій та закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;

- - оцінка ступеня раціонального використання грошових коштів;

- - виявлення і запобігання можливості виникнення ситуації банкрутства підприємства;

- - вивчення факторів і прогноз збалансованості та синхронності грошових потоків за обсягом і часом для забезпечення платоспроможності підприємства;

- - пошук резервів підвищення ефективності та інтенсивності використання грошових потоків в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності та ін.

Управління грошовими потоками підприємств - це складний неперервний циклічний процес. Під циклом управління грошовими потоками розуміють систему послідовних етапів багаторазово повторюваного процесу прийняття і реалізації стратегічних та оперативно-тактичних рішень з управління грошовими потоками. Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансової діяльності. Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства та формування необхідної звітності, що забезпечити проведення всебічного аналізу грошових потоків.

Процес управління грошовими потоками підприємства, за Бланком І.А., охоплює такі основні етапи:

1) забезпечення повного і достовірного обліку грошових потоків підприємства і формування необхідної звітності. Цей етап управління покликаний реалізувати принцип інформативної його вірогідності;

2) аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді. Основною метою цього аналізу є виявлення рівня достатності формування коштів, ефективності їхнього використання, а також збалансованості позитивного і негативного грошових потоків підприємства за обсягом і в часі. Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, у розрізі основних видів його господарської діяльності, по окремих структурних підрозділах («центрах відповідальності»);

3) оптимізація грошових потоків підприємства. Така оптимізація є однією з найважливіших функцій управління грошовими потоками,

спрямованою на підвищення їхньої ефективності в майбутньому періоді.

Найважливішими завданнями, розв'язуваними в процесі цього етапу управління грошовими потоками, є:

- виявлення і реалізація резервів, що дозволяють знизити залежність підприємства від зовнішніх джерел залучення коштів;
- забезпечення більш повної збалансованості позитивних і негативних грошових потоків у часі і за обсягами;
- забезпечення більш тісного взаємозв'язку грошових потоків по видах господарської діяльності підприємства;
- підвищення суми і якості чистого грошового потоку, генерованого господарською діяльністю підприємства.

Виділяють три групи методів оптимізації грошових потоків:

- методи оптимізації за обсягами: залучення стратегічних інвесторів з метою збільшення обсягу власного капіталу, проведення додаткової емісії акцій, продаж частини фінансових інвестиційних інструментів та здавання в оренду обладнання, будівель, які не використовуються; залучення пільгових кредитів, методи оптимізації в часі: розроблення графіків закупівлі сировини, податкових платежів, матеріалів та врівноваження їх з термінами реалізації продукції, встановлення порядку здійснення розрахункових операцій;
- методи максимізації чистого грошового потоку: підвищення ефективності використання ресурсів та прискорення фінансового циклу підприємства.

4) планування грошових потоків підприємства в розрізі різних їхніх видів. Таке планування має прогнозний характер через невизначеність певних вихідних його передумов. Тому планування грошових потоків здійснюється у формі різноманітних планових розрахунків цих показників при різних сценаріях розвитку вихідних факторів (оптимістичному, реалістичному, песимістичному);

5) забезпечення ефективного контролю грошових потоків підприємства.

Також виділяють і інший перелік етапів управління грошовими

потоками підприємства. Таким чином, управління грошовими потоками слід розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, котрий включає реалізацію таких етапів: планування та прогнозування грошових потоків і складання відповідних внутрішніх фінансових документів; імплантація бюджету грошових потоків; контролінг виконання бюджету грошових потоків та планових показників звіту про рух грошових коштів; корегування планових величин відповідно до зміни зовнішніх і внутрішніх умов реалізації бюджету грошових потоків.

Отже, грошові кошти є складною й багатоплановою фінансовою категорією, що використовується, як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресурсом і результатом діяльності підприємства, зумовлює його поточну та майбутню фінансову стійкість. Тому з огляду на безсумнівне значення коштів, як основного елемента забезпечення фінансової стійкості підприємства, здатність підприємства до проведення стабільної безкризової господарської діяльності, оптимізація і управління грошових потоків повинні стати одним з найважливіших напрямів діяльності підприємств.

2.3. Аналіз грошових коштів на ПрАТ «Елтік»

Грошові кошти є найбільш мобільним і цінним ресурсом підприємства, тому аналіз їх руху і динаміки дозволяє виявити резерви раціонального використання, нові тенденції, зміни джерел надходження та напрямів витрачання, маневрувати коштами з найбільшою ефективністю.

Грошові кошти в процесі діяльності ПрАТ «Елтік» вступають у сферу обігу вже в товарній формі (у вигляді товарів), яка потім у міру реалізації товарів переходить в грошову (грошові кошти при розрахунках, грошові кошти в касі підприємства та на його рахунках в банку). Об'єднання грошових коштів та дебіторської заборгованості в одному понятті «оборотні засоби підприємства» засновано на економічній суті оборотних коштів, покликаних забезпечити безперервність всього відтворювального процесу

кругообігу.

Для аналізу обсягу, складу та структури грошових коштів підприємства використовують дані фінансової звітності, а саме: Балансу (ф. № 1), Приміток до річної фінансової звітності (форма №5), а також дані аналітичного та синтетичного обліку.

Показники обсягу і складу грошових коштів ПрАТ «Елтік» наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Грошові кошти ПрАТ «Елтік» у 2019-2021 рр. (станом на кінець року)

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення, (+,-)	
				2019 р./	2020 р./
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.:	29,0	29,0	36,0	7,0	7,0
а) в національній валюті	29,0	29,0	36,0	7,0	7,0
питома вага, %	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00
- з них на поточному рахунку в банку	29,0	29,0	36,0	7,0	7,0
питома вага, %	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00
б) в іноземній валюті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
питома вага, %	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

За даними таблиці 2.6 загальна сума грошових коштів та їх еквівалентів в національній валюті, протягом аналізованого періоду, збільшилася на 7,0 тис. грн. порівняно з 2019 роком та порівняно з 2020 роком. Найбільшу питому вагу в загальному розмірі грошових коштів займають кошти на поточному рахунку в банку - 100%.

Оцінка зміни частки грошових коштів у складі оборотних активів та майна досліджуваного товариства подана в табл. 2.7.

Питома вага грошових коштів у вартості майна та оборотних активів товариства, протягом 2019-2021 років практично не змінюється. Якщо у 2019 році питома вага грошових коштів у вартості майна становила 0,95%, то у 2021 році підвищилася до 1,11%. Питома вага грошових коштів в оборотних активах у 2019 році становила 6,29%, а у 2020 році зменшилася до 5,7%, що відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості.

Динаміка та структура грошових коштів у складі оборотних активів та вартості майна ПрАТ «Елтік» у 2019-2021 рр.

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення, (+,-)	
				2019 р.	2020 р.
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	29,0	29,0	36,0	7,0	7,0
Оборотні активи, тис. грн	461,0	945,0	632,0	171,0	-313,0
Майно, тис. грн	3068,0	3552,0	3239,0	171,0	-313,0
Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів у вартості майна, %	0,95	0,82	1,11	0,17	0,30
Питома вага грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах, %	6,29	3,07	5,70	-0,59	2,63

Отже, можна стверджувати, що протягом аналізованого періоду ліквідність оборотних активів і майна ПрАТ «Елтік» практично не змінилися.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і щодо грошових коштів відносно поточних зобов'язань (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Динаміка грошових коштів та поточних зобов'язань ПрАТ «Елтік» у 2019-2021 роках (станом на кінець року)

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення, (+,-)		Темп росту, %	
				2019 р.	2020 р.	2019 р.	2020 р.
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	29,0	29,0	36,0	7,0	7,0	124,1	124,1
Поточні зобов'язання, тис. грн	10,0	14,0	10,0	0,0	-4,0	100,0	71,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,90	2,07	3,60	0,70	1,53	124,1	173,8

А це означає, що у разі нагальної потреби товариство зможе розрахуватися з боргами та не відчуватиме брак коштів для здійснення поточної діяльності.

Для забезпечення ефективного управління грошовими потоками їх класифікують за різними ознаками:

1. За спрямованістю руху коштів:

- приплив (додатний, позитивний грошовий потік - ГПп),

- вплив (від'ємний, негативний грошовий потік - ГПн).

2. За методом обчислення обсягу:

- валовий грошовий потік - всі надходження, або витрати грошових коштів за період;

- чистий грошовий потік (ЧГП) - це різниця між ГПп і ГПн. Він може бути додатною і від'ємною величиною.

3. За видами діяльності: грошовий потік від операційної діяльності, грошовий потік від інвестиційної діяльності, грошовий потік від фінансової діяльності.

4. За видами використаних валют: в національній валюті, в іноземній валюті.

5. За законом здійснення : легальний, нелегальний тощо.

Мета аналізу грошових потоків полягає у виявленні рівня достатності формування грошових потоків та ефективності їх використання. Завдання аналізу грошових потоків схематично представлені на рис. 2.2.

Об'єктами аналізу грошових потоків є їх різні види.

Основним джерелом для аналізу грошових потоків є ф. №2 «Звіт про фінансові результати», в ході аналізу також використовують данні й інших форм фінансової звітності: ф. №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», ф. №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», ф. № 4 «Звіт про власний капітал», ф. №5 «Примітки до річної фінансової звітності», а також дані синтетичного та аналітичного обліку грошових коштів.

Оперативність, повнота і достовірність інформації про рух грошових коштів сприяє підвищенню якості управлінських рішень, які в подальшому впливають на фінансовий стан підприємства. Тому необхідною є розробка комплексної методики аналізу грошових потоків, яка дозволяє охопити максимальний обсяг бухгалтерської та аналітичної інформації.

До принципів ведення аналізу грошових потоків належать: системність, комплексність, логічність, коректність, оперативність, систематизованість, ефективність.

Рис. 2.2. Завдання аналізу грошових потоків [45, с.466]

Основними способами аналізу грошових потоків є: логічні способи обробки інформації; способи детермінованого факторного аналізу; способи стохастичного факторного аналізу (кореляційний аналіз).

За ознаками часу аналіз грошових потоків поділяється на ретроспективний, який здійснюється після закінчення господарських операцій, та перспективний - здійснюється до початку господарських операцій. Глибина аналізу грошових потоків визначається на вимогу управлінського персоналу, та поділяється на експрес-аналіз та поглиблений аналіз. За ступенем охоплення об'єктів аналізу грошових потоків його поділяють на суцільний та вибірковий.

Аналіз руху грошових потоків доцільно проводити за наступними етапами (рис. 2.3).

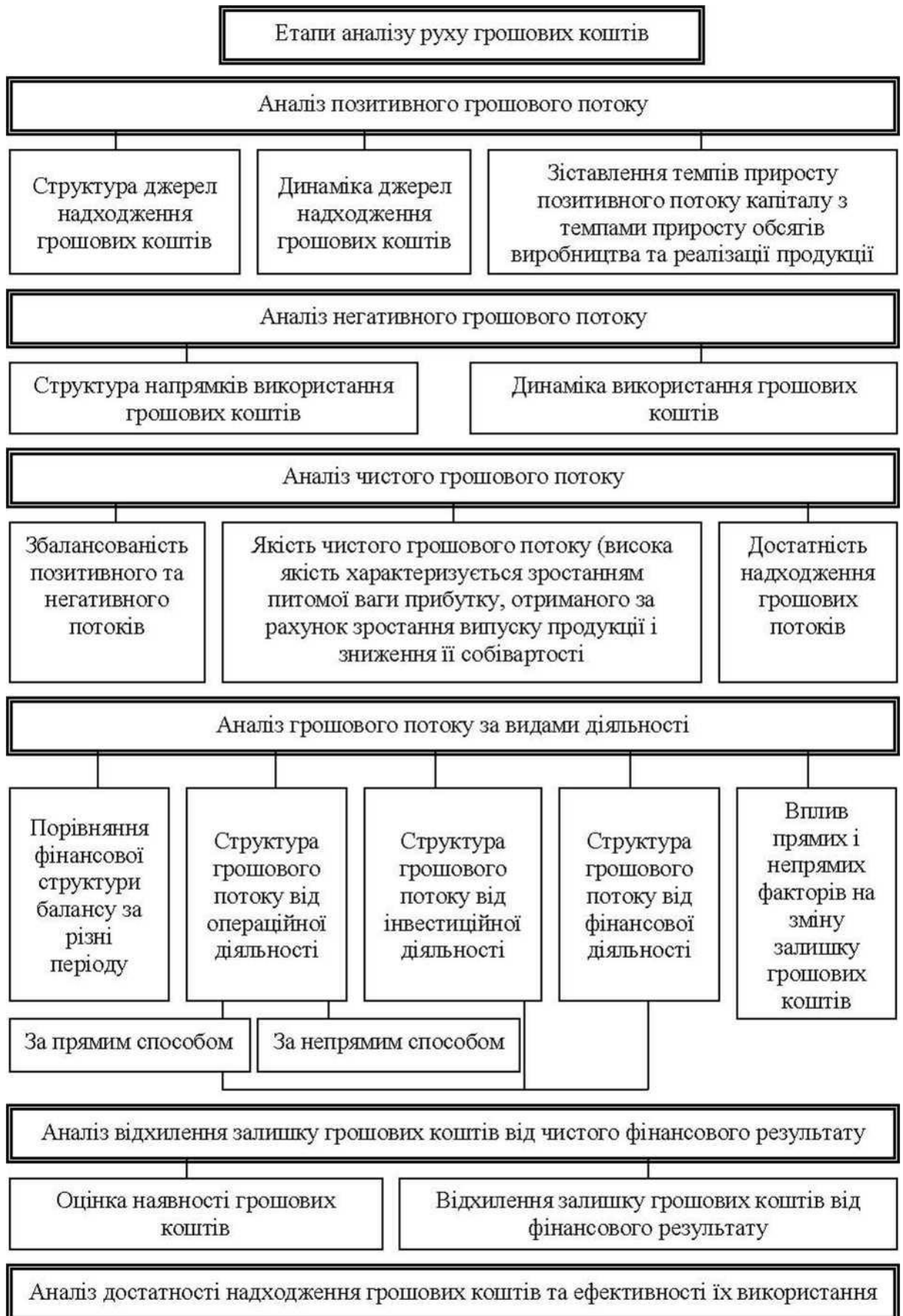

Рис. 2.3. Послідовність проведення аналізу руху грошових потоків

Підсумовуючи результати аналізу грошових потоків ПрАТ «Елтік» за 2019-2021 рр., необхідно зазначити, що товариству необхідно прагнути збільшувати розміри вхідних грошових потоків від операційної діяльності, оскільки їх скорочення призводить до згортання обсягів діяльності, приросту збитковості, погіршення показників ліквідності та платоспроможності, зростання заборгованості перед постачальниками, подовження фінансового циклу, зниження рентабельності сукупного, власного капіталу підприємства.

Висновки до розділу 2

Суб'єктом дослідження обрано Приватне акціонерне товариство «Елтік». Основним видом діяльності ПрАТ «Елтік» є надання в оренду й експлуатацію власного нерухомого майна.

Протягом аналізованого періоду спостерігаємо тенденцію до зростання реалізації послуг на підприємстві, про що свідчить динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 437,0 тис. грн (або в 1,8 разів) порівняно з 2019 роком.

Підприємство є збитковим і в 2020 році сума непокритого збитку досягла 2292,0 тис. грн. Витрати від операційної діяльності збільшилися, хоча відбувається незначне зниження їх рівня. У 2018 році витрати, що припадають на 1 грн чистого доходу від реалізації, склали 1,01 грн, тоді як у 2016 році цей показник склав 1,01 грн.

Незмінність коефіцієнтів автономії та фінансової залежності свідчить про те, що аналізоване підприємство зберігає економічну незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Аналіз показників платоспроможності показує, що підприємство є платоспроможним протягом всього аналізованого періоду.

За результатами досліджень виявлено, що підприємство є надлишково платоспроможним протягом останніх трьох років, крім того, спостерігається тенденція до збільшення всіх показників, які підлягали аналізу.

Результати аналізу дозволяють зробити висновок про наявність стійкого фінансового стану, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів і низьку ділову активність, про що свідчать показники оборотності і прибутковості. У цій ситуації підприємству необхідно проводити заходи щодо економічного та фінансового оздоровлення.

Для аналізу обсягу, складу та структури грошових коштів підприємства використовують дані фінансової звітності, а саме: балансу (ф. № 1), приміток до річної фінансової звітності (форма №5), а також дані аналітичного та синтетичного обліку.

За даними розрахунків загальна сума грошових коштів та їх еквівалентів в національній валюті, протягом аналізованого періоду, збільшилася на 7,0 тис. грн. порівняно з 2019 роком та порівняно з 2020 роком. Найбільшу питому вагу в загальному розмірі грошових коштів займають кошти на поточному рахунку в банку - 100%.

Питома вага грошових коштів у вартості майна та оборотних активів товариства, протягом 2019-2021 років практично не змінюється. Якщо у 2019 році питома вага грошових коштів у вартості майна становила 0,95%, то у 2020 році підвищилася до 1,11%. Питома вага грошових коштів в оборотних активах у 2019 році становила 6,29%, а у 2020 році зменшилася до 5,7%, що відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості. Отже, можна стверджувати, що протягом аналізованого періоду ліквідність оборотних активів і майна ПрАТ «Елтік» практично не змінилися.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і щодо грошових коштів відносно поточних зобов'язань. А це означає, що у разі нагальної потреби товариство зможе розрахуватися з боргами та не відчуватиме брак коштів для здійснення поточної діяльності.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Організація обліку та документальне оформлення руху грошових коштів підприємства

Господарюючі суб'єкти використовують грошові кошти незалежно від характеру своєї діяльності. Вони мають потребу в цьому виді ресурсів з однакових, по-суті, причин: для ведення своїх операцій, погашення боргових зобов'язань, забезпечення доходу для своїх інвесторів тощо [65 с. 55].

Будь-які дослідження в бухгалтерському обліку, включаючи дослідження з обліку грошових коштів і грошових потоків, повинні проводитись у взаємозв'язку з економічним, юридичним напрямом та із зовнішнім середовищем в системі бухгалтерського обліку.

Разом з тим, усі ці питання є невід'ємною частиною системи управління грошовими коштами підприємства, в тому числі і на ПрАТ «Елтік», яка включає:

- організацію обліку, що забезпечує періодичне складання звітів про надходження грошей, їх використання та залишок в касі та на рахунку;
- контроль наявності необхідних сум грошових коштів різного призначення (для поточних операційних потреб, для погашення зобов'язань поточного періоду та для здійснення непередбачених витрат);
- запобігання нагромадження зайвих сум тимчасово вільних грошових коштів і розміщення їх з метою одержання доходу до виникнення необхідності;
- складання бюджету грошових коштів - прогнозу грошових потоків, який розробляється на основі планування майбутніх готівкових надходжень і виплат на різні проміжки часу.

Якщо перші три складові зазначеної системи в цілому відпрацьовані і

застосовуються на вітчизняних підприємствах, то прогнозування вхідних і вихідних грошових потоків та їх контроль ще не знайшли широкого застосування. На нашу думку, планування є значним резервом підвищення ефективності управління грошовими коштами вітчизняних підприємств та ефективності їх господарювання..

Система бухгалтерського обліку повинна бути такою, щоб не тільки надавати керівництву підприємства необхідну інформацію про наявність грошових коштів, про розмір і склад майна, його збільшення або зменшення, прибутки і збитки тощо, але й бути здатного відповідати на всі питання як економічного, так і правового характеру.

Головною складовою всіх фінансових операцій підприємства є грошові кошти, які також беруть участь у забезпеченні всіх видів господарської діяльності підприємства. Згідно НП(С)БО 1 під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках банку та депозити до запитання [8]. У ринкових умовах не можна розпочати господарську діяльність без наявності грошових коштів та без їх постійного надходження. Грошові кошти забезпечують проведення поточних операцій. В діяльності підприємства між вхідними і вихідними грошовими потоками завжди є тимчасовий розрив, тому підприємство повинно мати вільні грошові кошти на рахунках в банку. Окрім того, діяльність підприємства не має чітко визначеного характеру, тому вони також необхідні для виконання непередбачених платежів.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки. З огляду на зазначене, основними завданнями обліку грошових коштів на ПрАТ «Елтік», є:

- здійснення контролю за дотриманням касової і розрахункової дисципліни, в тому числі за зберіганням, своєчасним надходженням і витрачанням отриманих в установах банку грошових коштів відповідно до їх цільового призначення;

- своєчасне і правильне оформлення документів і відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій по руху грошових коштів;
- проведення інвентаризації грошових коштів та відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку [43, с. 137].

Грошові кошти підприємств можуть зберігатись у банках або у вигляді готівки в касі підприємства. Готівка необхідна будь-якому підприємству для видачі заробітної плати і здійснення деяких видів платежів. Тому ПрАТ «Елтік» має касу, в якій зберігається готівка, і відповідні документи по веденню касових операцій. Матеріальна відповідальність за зберігання коштів і ведення касових операцій покладена на касира, з якою укладено договір про повну матеріальну відповідальність у формі зобов'язання касира.

Касові операції на ПрАТ «Елтік» здійснюються згідно з порядком про ведення касових операцій підприємствами, установами й організаціями, який запровадив Національний банк України, встановивши єдиний для всіх підприємств, установ і організацій прийом здійснення й обліку касових операцій та єдину для них документацію. Регламентування ведення касових операцій забезпечує здійснення контролю за дотриманням касової дисципліни, сприяє поліпшенню обліку.

Гроші до каси ПрАТ «Елтік» надходять переважно з поточного банківського рахунка насамперед для розрахунку за сировину та матеріали, для виплати заробітної плати, покриття витрат на відрядження й інші господарські, адміністративні й операційні потреби.

Основні вимоги до правильного оформлення й обліку касових операцій наступні:

- негайне записування кожної здійсненої касової операції у касову книгу, щоденне підбиття підсумків у цій книзі; передача касиром під розписку до бухгалтерії касових документів;
- виписування бухгалтерією на кожну касову операцію прибуткових і видаткових ордерів, дотримання послідовності в нумерації і реєстрації цих коштів у реєстрі до передачі їх для виконання касиру;

- погашення касиром спеціальним штампом касових документів, або запобігти зловживанню цими документами, зокрема, повторному їх використанню;
- установленню наказом осіб, що мають право підписувати касові документи, наявності у касира зразків підписів цих осіб і недопустимість виконання касових операцій на непідписаних документах [60, с. 193].

Касові операції підприємства регулюються Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим постановою Правління НБУ від 29.12.2017№ 148 [31].

Вимоги цього Положення поширюються на юридичних осіб (крім установ банків і підприємств поштового зв'язку) незалежно від їх організаційно-правових форм та форм власності, їх відокремлені підрозділи, представництва іноземних організацій; фірм, які здійснюють підприємницьку діяльність, а також на зареєстрованих у встановленому порядку фізичних осіб, які є суб'єктами підприємницької діяльності без створення юридичної особи, які здійснюють операції з готівкою в національній валюті, та є обов'язковими для виконання ними.

Підприємства (підприємці), які мають поточні рахунки в установах банків, зберігають на цих рахунках свої кошти на договірних умовах і здійснюють розрахунки за своїми зобов'язаннями в безготівковій та готівковій формі в порядку, встановленому нормативно-правовими актами Національного банку України.

Розрахунки готівкою підприємств між собою та з підприємцями і фізичними особами проводяться як за рахунок коштів, одержаних з кас банків, так і за рахунок готівкової виручки і здійснюються через касу підприємств з веденням касової книги встановленої форми. Крім цього, розрахунки готівкою підприємств (підприємців) та фізичних осіб здійснюються також через установи банків згідно з вимогами Інструкції з організації емісійно-касової роботи в установах банків України.

Розрахунки готівкою підприємств (підприємців) між собою та з

фізичними особами проводяться із застосуванням прибуткових та видаткових касових ордерів, касових чеків, розрахункових квитанцій, проїзних документів тощо, які підтверджували б факт продажу (повернення) товарів, надання послуг, отримання (повернення) коштів, а також рахунків-фактур, договорів, угод, контрактів, актів закупівлі товарів тощо (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

Документування руху грошових коштів ПрАТ «Елтік»

Форма документа	Первинні Документи	Призначення документа
1	2	3
КО-1	Прибутковий касовий	Оформлюють надходження готівки в касу
КО-2	Видатковий касовий	Оформлюють видачу готівки з каси
КО-3	Журнал реєстрації прибуткових та	Для реєстру в бухгалтерії ПКО, ВКО чи документів, що їх замінюють
КО-4	Касова книга	Для обліку касиром операцій з готівкою
КО-5	Книга обліку прийнятих і виданих	Для обліку руху коштів у касі
-	Грошовий чек	Для отримання готівки з рахунку в банку
-	Оголошення про внесок готівки	Для внесення готівки на рахунок у банку
-	Супровідна відомість до сумки з грошовою	Використовують при здачі готівки інкасатору
ФКЧ-1	Фіскальний касовий чек па товари (послуги)	Розрахунковий документ, який надрукував реєстратор розрахункових операцій при розрахунках за продані товари (надані послуги)
ФКЧ-2	Фіскальний касовий чек видачі коштів	Розрахунковий документ, який надрукував реєстратор розрахункових операцій при проведенні розрахунків у разі видачі коштів покупцеві при поверненні товару, прийнятті цінностей під заставу, виплаті виграшів у державні лотереї та в інших випадках
РК-1	Розрахункова квитанція	Використовують при реєстрації розрахунків за продані товари (надані послуги) або при видачі коштів покупцеві у разі повернення товару, прийняття цінностей під заставу та в інших випадках
П-53	Платіжна відомість	Виплата грошових коштів з каси кільком особам
П-49	Розрахунково-платіжна відомість	Розрахунок виплат із заробітної плати та виплата з каси
	Платіжне доручення	Письмове доручення банку, який обслуговує підприємство, на перерахування певної суми коштів з поточного рахунку в банку на рахунок постачальника

1	2	3
	Гарантійне доручення	Використовують для перерахування коштів одержувачу, який не має рахунку установі банку або якщо розрахунки безпосередньо з ним платіжними дорученнями неможливі, у разі проведення рахунків через послуги «Укрпошти»
	Платіжна вимога-доручення	Випишує постачальник і надсилають з розрахунковими та відвантажувальними документами в банк платника (або безпосередньо платнику) з вимогою сплатити
	Банківська платіжна картка (БПК)	Пластиковий ідентифікований засіб, за допомогою якого одержувачу БПК надають можливість здійснювати операції сплати за товари, послуги і отримати готівкові кошти
	Виписка банку	Видає банк підприємству, документ відображає рух грошових коштів на поточному рахунку підприємства

У прибутковому ордері зазначається підстава для його складання і у реквізиті «Додаток» перелічуються додані до нього документи, на яких ставитися штамп або напис «Оплачено» із зазначенням дати (число, місяць, рік) (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Документи, що служать підставою для оформлення прибуткових касових ордерів

№ з/п	Господарська операція	Підстава
1	Надходження торговельної виручки	-
2	Одержання грошових коштів із банку на виплату заробітної плати, для видачі на господарські погребі, витрати на відрядження	Корінець чека з чекової книжки
3	Повернення невикористаних підзвітних сум	Авансовий звіт
4	Погашення нестач за результатами інвентаризації	Акт результатів інвентаризації та виписка з протоколу зборів комісії
5	Оплата покупцем за реалізовану йому продукцію	Накладна, акт, рахунок
6	Внесок до статутного фонду підприємства готівкою	Статут або протокол зборів засновників
7	Оприбуткування надлишку коштів за результатами інвентаризації каси	Акт результатів інвентаризації та виписка з протоколу зборів, комісії

У видатковому ордері вказуються документи, що є підставою для його

складання й у реквізиті «Додаток» перелічуються додані до нового документи, (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Документи, що служать підставою для оформлення видаткових касових ордерів

№	Господарська операція	Підстава
	Здавання готівкової виручки до банку:	
1	Самостійно шляхом інкасації	Об'ява на внесок готівкою Супровідна відомість
2	Видача під звіт на господарські погребі	Наказ керівника підприємства
3	Видача під звіт на відрядження	Наказ керівника підприємства
4	Виплата заробітної плати, допомоги, матеріальної допомоги	Платіжна (розрахунково-платіжна) відомість

Розрахунки за готівку підприємств сфери торгівлі, громадського харчування та послуг здійснюються із застосуванням реєстраторів розрахункових операцій (РРО) згідно із Законом України від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [5]. Перелік окремих форм та умов проведення діяльності у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг, яким дозволено проводити розрахункові операції без застосування реєстраторів розрахункових операцій з використанням розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23.08.2000 № 1336 (із змінами і доповненнями) [27].

Розрахунки готівкою фізичних осіб з підприємствами за придбані товари (виконані роботи, надані послуги) можуть також проводитися через установи банків у порядку, визначеному Інструкцією з організації емісійно-касової роботи в установах банків. Зазначені розрахунки здійснюються без надходження коштів до каси підприємства і відображення цієї операції в касовій книзі, а проводяться фізичними особами шляхом унесення готівки на внутрішні банківські рахунки і подальшого перерахування установою банку

цих коштів на поточні рахунки підприємств та є для фізичних осіб (платників коштів) готівковими, а для підприємств (одержувачів коштів) безготівковими.

Оприбуткуванням готівки в касі підприємства є здійснення підприємством обліку готівки в повній сумі її фактичних надходжень з оформленням цієї операції у встановленому порядку прибутковим касовим ордером та відображенням у касовій книзі в день одержання підприємством готівкових коштів. При проведенні розрахунків готівкою підприємств у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг із застосуванням РРО або використанням РК оприбуткуванням є здійснення підприємствами обліку готівки через РРО або РК зі складанням того самого дня на підставі розрахункових документів звітів у книзі обліку розрахункових операцій (КОРО) та оформлення готівки в установленому порядку прибутковим касовим ордером і відповідним записом у касовій книзі в день надходження коштів. Зазначена послідовність оприбуткування також поширюється на відокремлені підрозділи, які працюють у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг із застосуванням РРО або використанням РК та самостійно здають до кас установ банку або через інкасаторів одержану ними готівкову виручку. Ці підрозділи мають також вести касову книгу та оприбутковувати готівку в своїх касах.

Готівкова виручка підприємств (підприємців) може використовуватися ними для забезпечення потреб, що виникають у процесі їх функціонування, а також для здійснення розрахунків з бюджетами та державними цільовими фондами за податками, зборами (обов'язковими платежами). Підприємства, що мають податковий борг, здійснюють виплати, пов'язані з оплатою праці (крім виплат через екстрені обставини), виключно за рахунок коштів, одержаних з установ банків.

Підзвітні особи зобов'язані подати до бухгалтерії підприємства разом із невикористаним залишком готівки Звіт про використання коштів, наданих на відрядження або під звіт у встановлені строки.

Фізичні особи - довірені особи клієнтів (юридичних осіб), які одержали готівку з карткового рахунку із застосуванням корпоративної картки для вирішення виробничих (господарських) питань або на відрядження (згідно з вимогами Положення «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів», затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 05.11.2014 № 705 [17]).

Для здійснення касових операцій (розрахунків готівкою) на підприємстві створюють касу — спеціально обладнане приміщення, де обов'язково є сейф. Приміщення каси повинно бути ізольоване, двері в касу під час здійснення операцій мають замикатися зсередини. Доступ до приміщення каси особам, які не мають відношення до її роботи, заборонено.

Дублікати ключів від каси в пакетах або скриньках, які опечатав касир, зберігаються у керівника підприємства.

Керівник підприємства зобов'язаний забезпечити зберігання грошових коштів при їх транспортуванні, обладнати касу та забезпечити в ній ефективне зберігання грошей.

Операції з приймання та видачі готівки здійснює касир, який є матеріально-відповідальною особою, котра завідує касою, видачою і прийманням грошей та цінних паперів на підприємстві. З ним обов'язково має бути укладений договір про повну матеріальну відповідальність.

Для полегшення роботи касира і забезпечення своєчасності виконання ним обов'язків на підприємстві складають графік роботи касира, який затверджує керівник.

Окрім готівки, у касі підприємства можна зберігати цінні папери, грошові документи та бланки суворої звітності.

У випадку раптової відсутності касира на роботі (через хворобу тощо) цінності, що є у нового в підзвіті, негайно перераховує інший касир, якому їх передають у присутності керівника і головного бухгалтера підприємства або в присутності комісії, яку призначив керівник підприємства, про що складають відповідний акт.

Для забезпечення дотримання вимог видачі готівки з каси підприємства доцільно розробити робочі інструкції текстової форми щодо оформлення видачі готівки з каси видатковим касовим ордером.

Гроші за касовими ордерами приймають і видають тільки в день їх оформлення. При завершенні операцій касир зобов'язаний підписати всі прибуткові та видаткові касові ордери, а ті документи, що до них оддають, - погасити штампом або написом: на прибуткових документах - «отримано», на видаткових - «оплачено», вказавши дату.

Оплату праці, виплату допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, стипендій, премій тощо проводити касир за платіжними або розрахунково- платіжними відомостями, без складання видаткового касового ордера на кожного одержувача.

Здачу виручки інкасатору оформляють супровідною відомістю, яку складають у трьох примірниках через копіювальний папір: перший примірник (супровідну відомість) вкладають до інкасаторської сумки, другий (накладну) - віддають інкасатору при отриманні ним сумки, третій (копія супровідної відомості) - залишається в касі підприємства (інкасатор на ньому ставить підпис та відповідний штамп) і служить підставою для списання коштів з касира, який підтверджує здачу грошей до каси банку. На зворотному боці першого і другого примірників вказаних документів матеріально відповідальні особи заповнюють покущюрний опис грошей, що здають.

Готівку в банку отримують касир або інша уповноважена особа на підставі грошового чеку. Для цього на підставі заявки в банку одержують чекову книжку.

Вагомим джерелом надходження коштів у касу підприємства є виручка, отримана від реалізації товарів, продукції, робіт або послуг. Для її приймання використовується електронний контрольно-касовий апарат (ЕККА).

Касир зобов'язаний приділяти особливу увагу належному заповненню

касових документів. При цьому заборонено приймати до виконання первинні документи на операції, що суперечать законодавчим і нормативним актам, встановленому порядку приймання, зберігання і витрачання коштів, а також ті, які порушують договірну, фінансову дисципліну, завдають збитків державі, власникам, іншим юридичним та фізичним особам. Якщо хоча б одна з вимог щодо заповнення касових документів не виконана, касир зобов'язаний повернути документи до бухгалтерії для належного їх оформлення. Прибуткові та видаткові касові ордери чи документи, що їх замінюють, до передачі в касу реєструє бухгалтерія в журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів.

Усі факти надходження і вибуття готівки на підприємстві відображають у касовій книзі.

Касова книга - обліковий реєстр, призначений для обліку касових операцій касиром підприємства. В ній у хронологічній послідовності відображають витрачання і надходження готівки, що дає змогу контролювати рух коштів підприємства.

Записи в Касовій книзі здійснює касир одразу ж після отримання або видачі грошей за кожним ордером або за документами, що його замінюють.

Підприємства, які використовують іноземну валюту, ведуть окремі касові книги за кожним видом валюти.

У кінці кожного робочого дня касир підбиває підсумки операцій за день, визначає залишок готівки у касі на наступне число і складає звіт касира.

Звіт касира - це документ, що є відривним аркушем касової книги з доданими прибутковими та видатковими касовими ордерами, які касир передає до бухгалтерії.

На поточних рахунках, які відкриваються банками суб'єктам господарювання в національній валюті, здійснюються всі види розрахунково-касових операцій згідно умов договору і вимог законодавства України.

Порядок відкриття рахунків в іноземній валюті аналогічний порядку

відкриття відповідних рахунків в національній валюті як для підприємств, так і для фізичних осіб.

Документи на відкриття поточних рахунків підприємств подають в банк виключно тих осіб, які маю право першого і другого підпису.

Особи, що мають право першого і другого підпису, окрім представлення перерахованих вище документів, зобов'язані пред'явити уповноваженому працівнику банку наступні документи:

- паспорт або документ, який його замінює;
- документ, виданий податковим органом, що свідчить про привласнення фізичній особі ідентифікаційного номера платника податків;
- документи, підтверджуючі їх повноваження.

Слід зазначити, що банк має право затребувати і інші документи і відомості, необхідні для з'ясування суті діяльності суб'єкта, його фінансового положення, а також особи його представників. У разі непред'явлення таких документів (відомостей) рахунок суб'єкту не відкривається.

Якщо поточний рахунок в іноземній валюті відкривається в тому ж банку, в якому відкритий поточний рахунок в національній валюті, то надання пакету документів і проведення процедури ідентифікації не обов'язкове.

Зупинимось на документальному оформленні операцій із коштами на рахунках в банку. Загальною вимогою, що пред'являється до всіх документів, що оформляються на підприємстві, є чітке дотримання правил заповнення відповідних документів. Порядок заповнення документів, які підприємству необхідно подати в банк (як при отриманні наявних засобів з їх поточних рахунків, так і при здачі готівки в касу банка).

Бланки таких «банківських документів» виготовляються відповідно до їх зразків, затвердженими НБУ, друкарським способом або з використанням комп'ютерної техніки з віддзеркаленням обов'язкових реквізитів. Виключенням в даному випадку є грошові чеки, які виготовляються тільки

друкарським способом.

Обов'язковими реквізитами «банківських документів» є:

- дата здійснення операції;
- вказівка платника і одержувача;
- паспортні дані особи одержувача (або документа, який його замінює);
- сума касової операції;
- підписи платника або одержувача;
- підписи працівників банку, уповноважених здійснювати касову операцію;
- номер рахунку одержувача;
- найменування банку одержувача;
- а також інші реквізити, необхідні для здійснення окремих операцій з готівкою. Причому додаткові реквізити можуть бути дописані в касовому документі від руки ручкою.

Всі реквізити в «банківських документах» заповнюються відповідно до правил, вказаних Інструкції №103 від 25.09.2018 «Про ведення касових операцій банками в Україні» [19].

Слід зазначити, що банківські документи заповнює бухгалтер підприємства (або уповноважена особа на здійснення таких дій) і працівник банку. Бухгалтер може заповнювати їх від руки ручкою або за допомогою технічних засобів. А ось працівник банку заповнює їх із застосуванням технічних засобів або системи автоматизації банку (далі - САБ), при умові що клієнт (підприємство) згоден на таку дію з боку банку.

Виправлення в банківських документах реквізитів, а саме: номери рахунків, найменування клієнта, суми, прізвища, імені, по батькові одержувача (платника) не допускаються.

Підприємства (підприємці), що мають поточні рахунки в установах банків, одержують готівку з цих рахунків по грошовому чеку (з чітким формулюванням суті операції, яка буде здійснюватися) в межах наявних

грошових коштів і витрачають їх на цілі, вказані в грошовому чеку і не суперечать чинному законодавству.

Для своєчасного отримання в установі банку необхідної суми готівки підприємства (підприємці) у встановлений банком термін повинні попередити (письмово або усно) установу банку про необхідну суму грошових коштів в банкнотах і розмінній монеті.

Чекові книжки отримуються підприємством за платню в установі банку. Для отримання чекової книжки заповнюється і подається до установи банку (операційному працівнику) заява про видачу грошової чекової книжки в одному екземплярі.

Після відповідної перевірки заява з дозвільним написом головного бухгалтера і керівника установи банку або осіб, яким надано право підпису, передається в касу банку.

У свою чергу, касир установи банку, отримавши заяву, перевіряє наявність на ньому підписів службових осіб банку, проставляє на заяві і талоні до нього номери чеків чекової книжки і передає операційному працівнику чекову книжку разом із заявою під розписку на талоні для подальшого її оформлення.

Талон до заяви залишається в касі. Після оформлення операційними працівниками відповідних реквізитів на чеках і реєстрації номерів в зразках підписів чекова книжка разом із заявою повертається в касу банку.

Видача чекової книжки представнику підприємства (підприємця) проводиться під розпис на заяві, з попередньою звіткою підпису одержувача із зразком цього підпису на заяві.

Грошовий чек повинен містити печатку (якщо наявність печатки передбачена) і підпису уповноважених осіб відповідно до картки зразків підписів. При заповненні грошових чеків використання факсиміле не допускається.

Отримавши грошовий чек, касир установи банку:

- перевіряє наявність підписів службових осіб банку, що мають право

дозволяти видачу грошей, і тотожність цих підписів наявним зразкам;

- порівнює суму, проставлену на документі цифрами, з сумою, вказану прописом;
- перевіряє, чи є розписка в отриманні грошей на документі;
- перевіряє наявність даних про пред'явлення паспорта або іншого документа, що засвідчує особу одержувача грошей;
- викликає одержувача грошей по номеру контрольної марки від грошового чека і питає про одержувану суму грошей;
- звіряє номер контрольної марки від грошового чека з номером на грошовому чеку і наклеює контрольну марку на чек;
- готує суму грошей, зіставляє суму видачі з сумою, вказаною на чеку, відбиває її на обчислювальній машині і видає її одержувачу, підписує витратний документ.

Слід помітити, що забороняються операції, при яких представник підприємства, об'єднання, організації або установ, не вносячи грошей, пред'являє одночасно чек на отримання грошей і оголошення на внесення готівки.

На ПрАТ «Елтік» документальне оформлення руху готівки здійснюється з використанням типових форм документів. Для здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві, використовують систему «Клієнт-Банк».

3.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів ПрАТ «Елтік»

Для обліку грошових коштів в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій призначені рахунки 3 класу.

Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про наявність і рух грошових коштів (у національній та іноземній валюті у касах,

на розрахункових (поточних), валютних та інших рахунках у банках), електронних грошей, грошових документів, короткострокових векселів одержаних і фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості, резерву сумнівних боргів і витрат майбутніх періодів.

Грошові кошти в іноземній валюті, операції з ними та розрахунки іноземною валютою на рахунках цього класу та класів 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», 5 «Довгострокові зобов'язання», 6 «Поточні зобов'язання» та на рахунках 14 «Довгострокові фінансові інвестиції» і 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» обліковуються у гривнях у сумі, що визначається шляхом перерахунку іноземної валюти за курсом Національного банку України. Одночасно грошові кошти, фінансові інвестиції та розрахунки відображаються в тій валюті, в якій здійснюються розрахунки й платежі. Курсові різниці за такими операціями відносяться на рахунки 71 «Інший операційний дохід», 74 «Інші доходи», 85 «Інші затрати», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 97 «Інші витрати».

Для узагальнення інформації про операції з готівковими грошовими коштами в касі підприємства Планом рахунків передбачений синтетичний рахунок 30 «Готівка», що має наступні субрахунки:

Рахунок 30 «Готівка» має такі субрахунки:

301 «Готівка в національній валюті»;

302 «Готівка в іноземній валюті».

За дебетом рахунку 3 «Готівка» відображається надходження грошових коштів у касу підприємства, за кредитом - виплата грошових коштів із каси підприємства.

На підприємствах, де працюють операційні каси (продаж квитків, оплата послуг зв'язку, обмін валюти тощо) відкриваються субрахунки «Готівка в національній валюті в операційній касі» та «Готівка в іноземній валюті в операційній касі».

Порядок відображення операцій з готівкою на рахунках

бухгалтерського обліку наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Типова кореспонденція рахунків з обліку касових операцій

Первинний документ	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		дебет	кредит
1	2	3	4
Надходження в касу підприємства			
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти на виплату авансу по відрядженню працівника	301,302	311, 312
Корінець чеки, прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти на господарські погребі, на виплату відпускних	301	311
Прибутковий касовий ордер	Повернений підзвітною особою залишок невитрачених сум, виданих на господарські погребі	301,302	372
Прибутковий касовий ордер	Отриманий аванс в рахунок поставки товарів (готівкова виручка)	301	681
Прибутковий касовий ордер	Отримана доплата за поставлені товари	301	361
Прибутковий касовий ордер	Повернений залишок сум, виданих на відрядження	301,302	372
Прибутковий касовий ордер	Внесено внесок до статутного фонду готівковими грошовими коштами в касу	301,302	46
Прибутковий касовий ордер	Отримані по чеку грошові кошти з поточного рахунку підприємства на виплату заробітної плати	301	311
Виплати з каси підприємства			
Видатковий касовий ордер	Видані грошові кошти під звіт на відрядження	372	301, 302
Видатковий касовий ордер	Видані працівнику грошові кошти під звіт на господарські погребі	372	301
Видатковий касовий ордер	Виплачено відпускні	661	301
Видатковий касовий ордер, квитанція до оголошення на внесення готівки	Здана готівка в касу банку для зарахування на поточний рахунок	311,312	301, 302
Видатковий касовий ордер	Виплачена сума орендної плати	685	301
Видатковий касовий ордер	Видані кошти під звіт на господарські погребі	372	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплачена заробітна плата працівникам підприємства	661	301
Видатковий касовий ордер	Видана позика працівнику підприємства	377	301
Платіжна відомість, Видатковий касовий ордер	Виплачено аванс по заробітній платі працівникам підприємства	661	301

Для обліку наявності і руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банках, призначений рахунок 31 «Рахунки в банках».

Рахунок 31 "Рахунки в банках" призначено для обліку наявності та руху грошових коштів, що знаходяться на рахунках в банку, які можуть бути використані для поточних операцій.

Рахунок 31 «Рахунки в банках» має такі субрахунки:

311 «Поточні рахунки в національній валюті»

312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»

313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»

314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»

315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»

316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

За дебетом рахунку 31 «Рахунки в банках» відображається надходження грошових коштів, за кредитом - їх використання [7].

Субрахунки 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» призначені для узагальнення інформації про наявність та рух грошових коштів в іноземній валюті.

Субрахунок 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті» призначений для обліку коштів на рахунку у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, відкритому платнику податку в Казначействі, а також на інших спеціальних рахунках, відкритих у банку та/або органі Казначейства відповідно до законодавства, тощо.

Субрахунок 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» призначений для обліку коштів в іноземній валюті, що підлягають розподілу або додатковому попередньому контролю, у тому числі сум коштів в іноземній валюті, що підлягають обов'язковому продажу відповідно до законодавства.

Порядок обліку операцій на рахунках в банках наведено у додатку С.

На рахунку 33 «Інші кошти» ведеться узагальнення інформації про наявність та рух грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, марок гербового збору,

сплачених проїзних документів, сплачених путівок до санаторіїв, пансіонатів, будинків відпочинку тощо), електронних грошей та про кошти в дорозі, тобто грошові суми, внесені в каси банків, ощадні каси або поштові відділення для подальшого їх зарахування на розрахункові або інші рахунки підприємства.

Рахунок 33 «Інші кошти» має такі субрахунки:

331 «Грошові документи в національній валюті»

332 «Грошові документи в іноземній валюті»

333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»

334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»

335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»

За дебетом рахунку 33 «Інші кошти» відображається надходження грошових документів у касу підприємства та коштів в дорозі, за кредитом - вибуття грошових документів та списання коштів у дорозі після їх зарахування на відповідні рахунки.

На субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» відображаються операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів Національного банку України та правил використання електронних грошей, узгоджених з Національним банком України.

Електронні гроші - одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. При цьому з метою бухгалтерського обліку не визнаються електронними грошима наперед оплачені картки одноцільового використання: дисконтні картки торговців, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в міському транспорті тощо, які приймаються як засіб платежу виключно їх емітентами.

Аналітичний облік грошових документів ведеться за їх видами.

На ПрАТ «Елтік» узагальнення інформації про наявність і рух

грошових коштів (у національній та іноземній валюті в касах, на поточних, валютних та інших рахунках у банках), грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, сплачених проїзних документів тощо) та коштів у дорозі здійснюється в журналах і інших регістрах, що передбачені в системі «BAS:Підприємство».

Аналітичні дані про грошові кошти в іноземній валюті наводяться у гривнях і одночасно в тій валюті, в якій здійснювалась операція в іноземній валюті.

Залишки на відповідних рахунках у відомостях на кінець місяця встановлюються як різниця між сумою сальдо на початок місяця і дебетових оборотів по рахунку за поточний місяць і сумою кредитових оборотів за місяць.

Сальдо рахунків перевіряється з відповідними документами (звітами касира, виписками банку тощо).

Надзвичайно актуальним на сьогодні є дослідження питання обліку операцій з електронними грошима.

Електронні гроші - платіжний засіб, який сміливо можна вважати винаходом XXI сторіччя. До появи такого платіжного засобу спонукали: розвиток інформатизації суспільства, збільшення частки інтернет-торгівлі в загальному торговельному обороті, скорочення затрат часу на проведення розрахунків, навіть - анонімність такого типу платежів.

При впровадженні електронної комерції в господарські процеси підприємства всі розрахункові операції починають відбуватися в електронному середовищі з використанням електронних грошей. Саме цей інструмент розрахунків дозволяє швидко та безпечно здійснювати оплату таких найбільш розповсюджених у мережі Інтернет видів товарів, робіт, послуг та сервісів:

- замовлення в Інтернет-магазинах;
- інформаційні Інтернет-видання (засоби масової інформації, фахові, тематичні, періодичні видання);

- послуги зв'язку через комунікаційні системи, наприклад Skype;
- послуги реклами (розміщення реклами в мережі Інтернет; мається на увазі діяльність самих рекламних агентств);
- послуги фінансового характеру (операції на біржах, інвестиції у НУІР-фонди, зокрема Forex Club, Forex4you, Kf-forex.ru та інші;
- інформаційні та довідкові послуги (платні пошукові послуги);
- цифрові товари (програмні продукти різних напрямів використання, книжки, методики, програми, відео/аудіо);
- інтернет-аукціони;
- розробка веб-сайтів, послуги їх супроводження, оплата доменних імен, хостингу (надання дискового простору для розміщення веб-сайтів на вебсервер) тощо.

Сьогодні українці мажуть продавати та купувати товари, переказувати кошти за допомоги таких систем, як WebMoney, Paypal, Liberty Reserve, Moneybookers тощо [35]. Розвиток ринку електронних грошей є свідченням еволюції вітчизняного бізнесу, його поступового наближення до світових стандартів. Але широкому застосуванню електронних платіжних засобів в Україні перешкоджають певні труднощі.

По-перше, це правове регулювання, яке не встигає за стрімким розвитком відносин у цій сфері, та законність обігу електронних платіжних засобів в Україні.

Електронні гроші слід відрізнити від таких засобів платежу, як дисконтні карти, картки автозаправних станцій, квитки для проїзду в транспорті, які приймаються для оплати винятково їхніми емітентами [27].

Лідером за обсягом використання електронних грошей є система «ГлобалМані». За даними НБУ на сьогодні за узгодженими правилами випуск електронних грошей здійснюють: ВіЕйБі Банк (система е-гроші - Максі), Фідобанк (МопеХу) і Ощадбанк (ГлобалМані) [19].

Вибір конкретного виду електронних грошей залежить від багатьох

факторів: чи здійснюються розрахунки в межах однієї країни, чи пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю суб'єкта господарювання; наявність пунктів поповнення рахунків електронних грошей (електронних гаманців) та пунктів обміну умовних одиниць тієї чи іншої платіжної системи; зручність користування, наявність служби підтримки, швидкість реагування розробників системи на виникнення збоїв процедури розрахунків та інші.

Для України електронні гроші - це новий платіжний засіб. З технічної точки зору такі розрахунки вже успішно здійснюються українськими компаніями, а ось бухгалтери, що їх обліковують - губляться у здогадках, як це правильно зробити. Головна проблема полягає у тому, що розуміти під електронними грошима: засоби платежу - такі, як готівкові чи безготівкові кошти, акредитиви, депозити тощо чи грошові зобов'язання, як, наприклад, право вимоги боргу.

Зокрема, І.Ф. Радіонова електронні гроші відносить до форми «банківські рахунки або депозитні гроші» [61] і розуміє під ними не паперові гроші.

О.В. Макаренко відносить такі платіжні засоби до складу «неповноцінних грошей», але одночасно до цієї форми відносить також і паперові готівкові гроші [58, с. 64]. Паперові гроші - неповноцінні гроші, які замінюють повноцінні (з дорогоцінних металів). Спочатку паперові гроші обмінювалися на золото, а їх випуск був пов'язаний із величиною золотого запасу держави, але вже на початку ХХ ст. більшість країн світу припинили їх обмін на золото [61, с. 66 - 67].

Електронні гроші відносяться також до сучасних неповноцінних кредитних грошей за формою «депозитні гроші». До цієї ж форми відносяться традиційні (чекові) депозити. У цьому джерелі дається таке визначення грошей: - «це специфічний товар, що має властивість обмінюватися на будь-який інший товар, тобто як загальний еквівалент». Електронні гроші також відповідають цьому визначенню і є аналогом безготівкових коштів.

В. Сорокіна розкриває сьгоднішню позицію ДПСУ - останні не можна вважати грішми[64], аргументуючи це п. 29 ст. 291 Податкового кодексу України: «Платники єдиного податку першої - третьої груп повинні здійснювати розрахунки за відвантажені товари (виконані роботи, надані послуги) виключно в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій)», підтримуючи таку позицію - розрахунки за допомоги електронних грошей не є розрахунками у грошовій формі. У свою чергу автор апелює до такого твердження: електронні гроші є зобов'язаннями, але й готівку та безготівкові кошти за їхньою юридичною природою теж можна вважати зобов'язаннями. Перші є безумовними зобов'язаннями Національного банку України, а другі - зобов'язаннями банків перед клієнтами.

Низка авторів схиляється до думки обліку нових платіжних засобів у складі зобов'язань, зважаючи саме на визначення, дане у Положенні про електронні гроші в Україні: електронні гроші - одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, ніж емітент особами, і є грошовим зобов'язанням емітента [66].

У той же час представник аудиторської компанії «Аудит-Альянс» Т. Горячун розкриває протилежну позицію і пропонує обліковувати електронні гроші на додатковому субрахунку до рахунку 33 «Інші кошти» (наприклад, субрахунок 335 «Електронні гроші»), У випадку, коли зазначені платіжні засоби надходять до агентам на підставі агентського договору, що не передбачає переходу прав власності на кошти, для обліку електронних грошей рекомендується використовувати позабалансовий рахунок (наприклад, рахунок 033), на якому вести облік таких коштів за номінальною вартістю [55].

Гадаємо, що питання віднесення електронних грошей до складу безготівкових коштів - це лише питання часу. З кожним роком електронні гроші все більше набирають форми трансферабельності, що, відповідно, забезпечить їм широкий спектр розрахунків між контрагентами.

Оскільки купівельна спроможність нових засобів платежу потенційно

є необмеженою, їх природа характеризується як грошова. Електронним грошам властиве внутрішнє протиріччя - з одного боку, вони є засобом платежу, з іншого - зобов'язанням, яке підлягає виконанню у звичайних не електронних грошах [86].

Питання, пов'язані з випуском, обігом і погашенням електронних грошей в Україні, регулюються Положенням про електронні гроші в Україні, затвердженим постановою Національного банку України від 04.11.2010 р. №481. Згідно з Положенням учасниками правовідносин, пов'язаних з використанням електронних грошей в Україні, є емітент - особа, яка здійснює випуск електронних грошей і бере на себе зобов'язання з їхнього погашення [32].

В Україні емісію електронних грошей, їх обслуговування здійснюють виключно банки і тільки в гривні. Поняття «платіжний засіб» міститься у ст. 192 Господарського кодексу України, ст. 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» [2] і пов'язане з визначенням гривні - грошової одиниці України як єдиного законного платіжного засобу. Тобто, платіжний засіб існує у формі грошової одиниці. Національний банк України зазначає, що законодавством розмежовано поняття «електронний платіжний засіб» та «електронні гроші». Так, пунктом 1.14 ст. 1 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» [17] встановлено, що «електронним платіжним засобом» є платіжний інструмент, що надає його держателю можливість за допомоги платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю засоби та ініціювати їх переказ. Платіжний інструмент є засобом певної форми на паперовому, електронному або іншому носії інформації, що використовується для ініціювання переказів. До платіжних інструментів належать документи на переказ і електронні платіжні засоби. Разом з тим, згідно зі ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» [82], електронні гроші - це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що

виконується в готівковій або безготівковій формах.

Згідно з вимогами [17] електронні гроші випускаються в обмін на готівкові або безготівкові кошти іншими, ніж НБУ, банками. Електронні гроші випускаються банком для певного кола суб'єктів (користувачів, торговців, агентів), які погодилися на договірній основі використовувати електронні гроші в розрахунках. У той час гривня, як грошова одиниця України, є єдиним законним платіжним засобом і приймається без будь-яких обмежень на всій території України.

Положенням про електронні гроші в Україні [17] встановлені обмеження щодо сум електронних грошей на електронному пристрої, що перебуває у розпорядженні користувача: сума електронних грошей на електронному пристрої, який не може поповнюватися, не повинна перевищувати 2000 гривень; на пристрої, який може поповнюватися - 8000 гривень.

Передбачено, що фізичні особи мають право використовувати електронні гроші для розрахунків з торговцями за товари, а також переказувати електронні гроші іншим користувачам - фізичним особам. Суб'єкти господарювання мають право використовувати електронні гроші, що отримані виключно в обмін на безготівкові кошти та лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби, що виражені в гривнях. Погашення електронних грошей банками для фізичних осіб може здійснюватися як готівкою, так і безготівково, для юридичних осіб - тільки на поточний рахунок.

Поточний рахунок, операції за яким можуть здійснюватися з використанням електронних платіжних засобів, використовується з урахуванням законодавчих обмежень. Кошти з поточного рахунку юридичної особи не можуть бути використані за допомоги електронного платіжного засобу для одержання заробітної плати, інших виплат соціального характеру, розрахунків за зовнішньоторговельними договорами,

здійснення іноземних інвестицій в Україну та інвестицій резидентів за її межі. Кошти з поточного рахунку в іноземній валюті юридичної особи можуть бути використані за допомоги електронного платіжного засобу виключно для: 1) одержання готівки за межами України для оплати витрат на відрядження; 2) здійснення розрахунків у безготівковій формі за межами України, пов'язаними з витратами на відрядження та витратами представницького характеру, а також на оплату експлуатаційних витрат, пов'язаних з утриманням транспортних засобів.

Слід зазначити, що на сьогодні є низка суттєвих невідповідностей у нормативно-правових актах, що регулюють порядок використання електронних грошей як між собою, так і щодо порядку їх обліку. Таким чином, з точки зору бухгалтерського обліку рахунок 335 використовується для відображення інформації про електронні гроші як такі, що записані, тобто зберігаються на електронному платіжному засобі та використовуються суб'єктом господарювання в обмін на безготівкові кошти і лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби, що виражені в гривнях. Навіть при безпосередньому придбанні товару за допомоги картки з використанням електронних грошей застосовується субрахунок підзвітних осіб 372, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків [6], рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками 2-го класу, рахунок 33 не кореспондує з рахунком 64, щоб відобразити ПДВ чи сплату податків. Таким чином, суттєво обмежено використання субрахунку 335.

Жорсткі обмеження стримують розвиток застосування електронних грошей підприємствами в Україні. На сьогодні банки пропонують клієнтам, юридичним особам випуск платіжних карток, які дають доступ до коштів на поточному рахунку (ключ-картка), відкриття корпоративних карток для оплати: витрат, пов'язаних з основною діяльністю (купівля товару, розрахунки з постачальниками); представницьких витрат (офіційні прийоми, культурні програми); витрат на відрядження по Україні та за кордон (готель,

квитки, оренда авто тощо); господарських покупок (канцтовари, оргтехніка, меблі, бензин тощо). Поповнення може здійснюватися миттєво через Інтернет-банк, готівкою через касу будь-якого банку, через термінали самообслуговування будь-якого банку. Такі картки не обліковуються окремо - в обліку показується лише наявність коштів на рахунку. Суттєву відмінність має застосування WebMoney Transfer - системи миттєвих інтернет-розрахунків. У системі WebMoney підприємство одержує особовий рахунок, усередині якого може існувати необмежена кількість гаманців - спеціальних облікових записів, на яких проводиться облік коштів (титульних знаків) користувача у будь-якій валюті. З юридичної точки зору в цьому разі замість електронних грошей одиницею обліку є права вимоги держателя стосовно боржника, тобто продаж боргових зобов'язань ТОВ «Українська гарантійна агенція» (ТОВ „УГА”), в обліку використовуються рахунки інших дебіторів і кредиторів 377 та 685. Ця система є досить поширеною.

Можна з впевненістю стверджувати, що з позиції бухгалтерського обліку електронні гроші є новим об'єктом дослідження. Існує кілька специфічних властивостей досліджуваного нами об'єкта, які безпосередньо впливають на порядок його відображення в бухгалтерському обліку. Серед них такі:

- електронні гроші генеруються та перераховуються не банківськими установами, а операторами платіжних систем (до них відносять: розробника, власника, адміністратора електронної системи; організації, що приймають кошти до зарахування для подальшої трансформації у електронні гроші), тобто групою осіб, які в більшості випадків є або фізичними особами, або суб'єктами господарювання, що не належать до фінансово-кредитних установ;

- електронні гроші у зв'язку з наявністю різноманітних платіжних систем мають безліч варіантів умовних валют, які застосовуються окремими суб'єктами електронної комерції.

Отже, доречнішим є відображення електронних грошей в обліку на рахунку 33 “Інші кошти” як окремого виду грошових коштів суб’єкта господарювання. Тому доцільно ввести до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій [42] окремий субрахунок до рахунку 33 “Інші кошти”: 335 “Електронні грошові кошти”. Також слід передбачити можливість ведення на підприємстві аналітичного обліку за такими напрямками: за обраною платіжною системою (наприклад, WebMoney Transfer - система миттєвих Інтернет-розрахунків), за умовною валютою електронного гаманця (наприклад, відповідно до системи WebMoney Transfer: U- кошелёк - WMU (гривня), Z- кошелёк - WMZ (долар США), E-кошелёк - WME (євро), G-кошелёк - WMG (золото)).

Для того, щоб суб’єкту господарювання повного мірою застосовувати всі переваги використання сучасних інформаційних технологій, розвитку Інтернет, необхідно зважати на законодавчі обмеження і застосовувати ті електронні платіжні інструменти, які дозволять уникнути суперечностей в обліку та належним чином організувати розрахунки.

На основі проведеного аналізу чинного законодавства, що регулює порядок використання та обліку електронних грошей, можна стверджувати, що впровадження нового субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» не вирішило суперечностей у питаннях сутності та обліку електронних грошей. Суворі обмеження для їх використання підприємствами стримують розвиток електронних платежів, ділової активності суб’єктів ринку, зручності та мобільності ведення бізнесу. Вважається, що з часом електронні гроші першої групи можуть витіснити традиційну готівку і чеки, тоді як електронні гроші другої групи замінять кредитні карти в Інтернет-розрахунках. У подальшому необхідно застосовувати досвід розвинених країн у формуванні напрямів удосконалення обліку електронних грошей суб’єктами господарювання в Україні.

Для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні важливим є:

1. Застосування виваженої правової регламентації, спрямованої, з одного боку, на підтримку їхнього розвитку, а з іншого - на запобігання їх використання з метою ухилення від оподаткування та контролю.

2. Подолання певних складнощів з ситуативним перерозподілом суб'єктів ринку і сфер регулювання між регуляторами. Наприклад, зменшивши до розумного поріг входу в «третій дивізіон» банків, Україна задовольнила б попит ринкових ніш на ті продукти, які хоч і перебувають у сфері регулювання центрального банку, але важко народжуються «великими» банками другого дивізіону. А це, окрім електронних грошей, і послуги з приймання малих платежів і виплат, і питання з програмно-технічними комплексами самообслуговування - терміналами, і багато іншого.

3.3. Розкриття інформації про наявність і рух грошових коштів у фінансовій звітності

Звітність підприємств є завершальним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень. Добре налагоджена звітність підприємств є, безсумнівно, умовою будь-якого правильно організованого бізнесу.

Фінансова звітність підприємств - це система узагальнених показників, які характеризують підсумки фінансово-господарської діяльності за минулий період (квартал, рік). У свою чергу Н. М. Бондаренко подає таке визначення бухгалтерської звітності: "... це єдина система даних про майновий і фінансовий стан організації і про результати її фінансово-господарської діяльності, підготовлена за встановленими формами на основі

облікової інформації” [36, с.28].

Для будь-якого фінансового аналітика є важливим зрозуміти структуру грошових потоків підприємства за певний звітний період, визначити причини дефіциту чи надлишку грошових коштів, з'ясувати найбільш суттєві статті їх надходження і витрачання. Формою фінансової звітності, яка призначена для такого виду аналізу, є звіт про рух грошових коштів. Тому і якість аналітичних дій, і працезатрати аналітика для досягнення кінцевої мети аналізу залежать від методики формування інформації в звіті про рух грошових коштів.

У Балансі (Звіті про фінансовий стан) підприємства показують наявність грошових коштів на початок та кінець періоду, з чого можна визначити лише величину їх збільшення або зменшення. У Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) відображено лише суму нарахованих доходів та витрат, їх структуру, а також отриманий протягом звітного періоду прибуток, а інформації про джерела надходження та напрями витрачання коштів немає [40, с. 100].

Третім складовим елементом фінансової звітності підприємства є Звіт про рух грошових коштів, який відображає надходження та витрачання коштів у звітному періоді за операційним, інвестиційним і фінансовим напрямами діяльності підприємства. Звіт про рух грошових коштів є, без сумніву, однією з найбільш важливих форм фінансової звітності, який тісно пов'язаний із рештою звітних форм.

Звіт про рух грошових коштів - це звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів у звітному періоді. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає зміст, структуру і формат Звіту про рух грошових коштів та загальні вимоги до розкриття його статей, який складають усі підприємства, крім банків, бюджетних установ, суб'єктів малого підприємництва.

Звіт про рух грошових коштів введено у склад фінансової звітності з

метою найбільш повного опису діяльності підприємства.

Звіт входить до складу річної фінансової звітності підприємств та складається за звітний період наростаючим підсумком з початку року в тис. гри. Для порівняння інформації у звіті наводять дані за аналогічний попередній період. Він входить до загальнодержавної зовнішньої типової звітності підприємств.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у грошових коштах та їх еквівалентах за звітний період [20, с. 35]. Тобто звіт відображає джерела надходження грошових коштів і напрями їх використання, оцінює як здатність суб'єкта генерувати грошові кошти, так і його потреби в них. Разом з Балансом та Звітом про фінансові результати цей звіт дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, зокрема його ліквідність та платоспроможність, раціональність використання коштів, скласти прогноз на майбутній період. Звіт містить дані про рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної, фінансової діяльності.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю. У результаті основної діяльності грошові кошти одержують від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, від надання активів в оренду, а витрачають - на розрахунки з постачальниками, бюджетом, працівниками тощо. Інвестиційна діяльність - це діяльність підприємства, пов'язана з придбанням тих необоротних активів та фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [41, с.29]. У результаті інвестиційної діяльності грошові кошти надходять від продажу фінансових інвестицій та необоротних активів, від дивідендів, відсотків, погашення наданих позик іншим підприємствам. Витрачають їх на придбання фінансових інвестицій, основних засобів і нематеріальних активів, надання позик іншим підприємствам тощо. Фінансова діяльність - діяльність підприємства, яка

призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу [43, с.37]. Надходження грошових коштів у результаті фінансової діяльності відбувається за рахунок випуску акцій власної емісії, отримання позик, а витрачання - на погашення позик, виплату дивідендів, викуп акцій власної емісії.

Окремо зазначають надходження і видаток коштів стосовно різних видів діяльності. Негрошові операції (отримання активів від фінансової оренди, бартерні операції, придбання активів через емісію акцій тощо) не включають до Звіту про рух грошових коштів. Внутрішні зміни у складі грошових коштів до звіту не вносять [45, с. 37].

Розмежування грошових потоків за видами діяльності пов'язаний з відмінностями у вимогах, що їх пред'являють користувачі до звітної до звітної інформації. При аналізі поточної інформації важливо оцінити достатність грошових коштів для підтримки фінансово-господарської діяльності та виявити тенденції збільшення оборотів, викликані нарощуванням виробничих потужностей. Грошові кошти, спрямовані на інвестиції, показують, наскільки майбутні виробничі потужності зможуть підтримати рівень поточної діяльності, що склався. Грошові потоки від фінансової діяльності представляють інтерес з точки зору власників і кредиторів підприємства.

Звіт про рух грошових коштів - це головний фінансовий документ, у якому:

- розкривається вплив операційної та інвестиційної діяльності, діяльності з фінансування підприємства на надходження і вибуття грошових коштів;
- подано суми чистих надходжень (збільшення) і чистих витрат (зменшення) коштів за обліковий період у розрізі кожного виду діяльності;
- узагальнюються операції, пов'язані з коштами підприємства.

У світовій практиці Звіт про рух грошових коштів складають за двома

методами: прямий полягає у зіставленні знаходження та видатків грошових коштів за певними видами активів у межах інвестиційної та фінансової діяльності; непрямий - передбачає послідовне коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оприбуткування на нараховану амортизацію, зміну забезпечень наступних виплат і платежів, збиток (прибуток) від реалізованих курсових різниць, збиток (прибуток) від фінансової та інвестиційної діяльності, витрати на сплату відсотків та зміну в чистих оборотних активах тощо.

Порівняння прямого і непрямих методу складання Звіту про рух грошових коштів по відношенню до видів діяльності наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Порівняння прямого і непрямих методу складання Звіту про рух грошових коштів по відношенню до видів діяльності

Грошові потоки за видами діяльності	Прямий метод	Непрямий метод	
Грошові потоки від операційної діяльності	Грошові потоки, що отримані від покупців	Коригування прибутку підприємства	
	Виплати постачальникам і персоналу	Амортизація	
	Сплачені відсотки	Грошові потоки від використання поточних активів й операційних поточних зобов'язань:	
	Виплачені податки	- дебіторської заборгованості;	
	Чистий грошовий потік від операційної діяльності		- товарно-матеріальних запасів;
			- витрат майбутніх періодів;
			- податкових платежів;
		- кредиторської заборгованості;	
		- за іншими зобов'язаннями.	
		Чистий грошовий потік від операційної діяльності	
Грошові потоки від інвестиційної діяльності	Збільшення вартості основних засобів	—	
	Виплати по довгостроковим інвестиціям		
	Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності		
Грошові потоки від фінансової діяльності	Збільшення короткострокових кредитів	—	

Вихід України на міжнародні ринки, участь її у міжнародних процесах зумовили необхідність зміни національної системи обліку з метою наближення до міжнародних стандартів, що було реалізовано у прийнятому 7 лютого 2013 року Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” (НП(С)БО 1) [44].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, а лише описують загальні правила оцінки та надання інформації у фінансових звітах. На відміну від Міжнародних стандартів, національні положення бухгалтерського обліку України, за своєю формою, є здебільшого регламентуючими, тобто виклад звітів є стандартизованим для всіх підприємств, відповідно - розкриття інформації подається у вигляді стандартної форми фінансового звіту і не завжди відповідає потребам користувачів чи особливостям підприємств. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку використовуються як основа національних вимог до бухгалтерського обліку в багатьох країнах світу, як міжнародний базовий підхід тими країнами, які розробляють свої власні вимоги [39].

Складання фінансової звітності, як визначає НП(С)БО 1, має за мету надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. У цьому плані роль Звіту про рух грошових коштів - відображати надходження й вибуття грошових коштів підприємств протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [8].

Дослідивши законодавчо-нормативну базу, можна виділити три основні нововведення, які стосуються Звіту про рух грошових коштів:

1) можливість скласти Звіт про рух грошових коштів як прямим, так і непрямим методом із застосуванням відповідної форми звіту: форма №3 - за прямим методом або форма №3-н - за непрямим методом. Підприємство може на власний розсуд обрати відповідний метод розрахунку, проте

необхідно обов'язково внести зміни в наказ про облікову політику в частині фінансової звітності.

За допомогою прямого методу розкриваються основні грошові надходження і витрати. Він потребує постійного накопичення даних про рух грошових коштів, узагальнення потрібних показників в аналітичному обліку. За допомогою непрямого методу чистий прибуток або збиток коригуються з урахуванням операцій негрошового характеру, відстрочення, нарахування минулих років, майбутніх надходжень чи платежів, статей доходів і витрат, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю. Він ґрунтується на максимальному використанні вже підготовлених показників фінансових звітів - Балансу і Звіту про фінансові результати та мінімальному використанні даних первинних документів, облікових реєстрів та аналітичних і синтетичних рахунків бухгалтерського обліку.

2) підприємства можуть не наводити у звіті рядки, якщо немає інформації до розкриття (окрім випадків, коли така інформація була в попередньому звітному періоді).

3) одночасно з обов'язковими рядками для форм фінансової звітності передбачено й додаткові статті, виключний перелік яких із назвами та кодами наведено в додатку до НП(С)БО 1;

Додаткова стаття відображається у Звіті за одночасного виконання двох умов:

- інформація, яка наводитиметься в додатковій статті, - суттєва;
- оцінка статті може бути достовірно визначена [8].

Доцільним буде порівняти національні стандарти з міжнародними, зокрема НП(С)БО 1 [44] та МСБО 7 [33], визначити їх спільні та відмінні риси, щоб дослідити, які зміни ще не були впроваджені в Україні.

Відмінною рисою цих Положень є різне трактування поняття "грошові кошти". За НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": грошові кошти - це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Згідно з МСБО 7 “Звіт про рух грошових коштів” грошові кошти складаються з готівки в касі та депозитів до запитання. Крім цього, в МСБО 7 постійно застосовується термін “грошові потоки”, а у національних стандартах - “рух грошових коштів”, хоча за тлумаченням ці поняття тотожні. Також відмінним є те, що в Україні форма Звіту про рух грошових коштів є затвердженою у національних стандартах і є обов’язковою для застосування всіма підприємствами (крім банків і бюджетних установ), а МСБО 7 дає лише загальне уявлення про форму такого звіту [33].

Звіт, як і раніше, складається із трьох розділів:

1) Рух коштів у результаті операційної діяльності.

НП(С)БО 1 визначає, що операційна діяльність - це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не вважаються інвестиційною чи фінансовою діяльністю. А основна діяльність - це операції, пов’язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства й забезпечують основну частку його доходу [34].

Саме цей розділ й відрізняє два види Звітів про рух грошових коштів. Звіт про рух грошових коштів за прямим методом розшифровує напрямки надходження та витрачання коштів, а Звіт про рух грошових коштів за непрямим методом показує рух грошових потоків шляхом коригування показника прибутку (збитку) від звичайної діяльності на негрошові операції та статті, які мали вплив на кошти, що обертаються в компанії.

НП(С)БО 1 та МСБО 7 дозволяють використовувати прямий та непрямий методи складання звіту про рух грошових потоків.

2) Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності.

Відповідно до НП(С)БО 1, інвестиційна діяльність - придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [8].

Проте МСБО 7 не включає до складу інвестиційної діяльності інвестиції, які являють собою грошові еквіваленти. Згідно з МСБО 7, для

того, щоб інвестицію можна було визначити як еквівалент грошових коштів, вона повинна вільно конвертуватися у відому суму грошових коштів і характеризуватися незначним ризиком зміни вартості [40].

Виходячи з вище сказаного, фінансові інвестиції короткострокового характеру в МСБО 7, на відміну від НП(с)БО 1, можуть включатися до складу операційної (поточної) діяльності.

3) Рух коштів у результаті фінансової діяльності.

НП(С)БО 1 визначає фінансову діяльність як діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [55].

У МСБО банківські позики, як правило, відносяться до фінансової діяльності. Проте банківські овердрафти, які підлягають погашенню за вимогою, є невід'ємною частиною управління грошовими коштами суб'єкта господарювання та характеризують операційну діяльність. Тобто банківські овердрафти в МСБО 7 можуть бути представленими у складі операційної діяльності. Відповідно до НП(С)БО 1, будучи банківськими позиками, овердрафти формально підлягають включенню до складу грошового потоку по фінансовій діяльності.

Наступною відмінністю є те, що у Звіті про рух грошових коштів згідно з національними стандартами отримані дивіденди та відсотки відображаються в складі інвестиційної діяльності, а сплачені відсотки та дивіденди - відповідно у складі операційної та фінансової діяльності. А відповідно до міжнародних стандартів сплачені та отримані відсотки та дивіденди можна віднести до фінансової та інвестиційної діяльності. Допустимою також, згідно з МСБО 7, є класифікація сплачених дивідендів як компонента грошових потоків від операційної діяльності для полегшення оцінки користувачами фінансових звітів здатності суб'єкта господарювання сплачувати дивіденди з грошових потоків від операційної діяльності.

За міжнародними стандартами немає одностайної думки щодо класифікації таких грошових потоків. Суб'єкти господарювання здійснюють таку класифікацію відповідно до особливостей їх діяльності та власних

потреб.

За національними стандартами сплата податку на прибуток наводиться в складі операційної діяльності у Звіті про рух грошових коштів. Згідно з МСБО 7 грошові потоки, що виникають від податків на прибуток, класифікуються як грошові кошти від операційної діяльності, лише якщо їх не можна конкретно ототожнити з фінансовою та інвестиційною діяльністю.

Отже, перехід до міжнародних стандартів ведення обліку наближує законодавство України до економічно розвинених держав, дозволяє спростити організацію обліку на підприємствах, зменшити число зловживань з грошми, зробити інформацію більш прозорою та порівнюваною для користувачів із різних країн.

Отже, Звіт про рух коштів - єдиний звіт, у якому право вибору альтернативних методів подання (прямий і непрямий) збережено, що відповідає вимогам МСБО.

Перераховані відмінні риси свідчать про необхідність усунення розбіжностей між національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Проте несуттєві розбіжності в окремих аспектах не означають невідповідність звітності вимогам МСБО, а спільні аспекти свідчать про намагання гармонізувати і наблизити законодавство України до міжнародних положень.

Звіт про рух грошових коштів крім того використовується фінансовими службами підприємств для потреб прогнозування та планування грошових потоків. За такого випадку даний документ розглядають не як форму публічної фінансової звітності, а як внутрішній фінансовий документ, що забезпечує зведення та узагальнення фінансових даних щодо основних бюджетів підприємства та формування прогнозного (планового) Звіту про рух грошових коштів, що відображає очікувану зміну величини грошових коштів суб'єкта господарювання в результаті надходження або вибуття грошових ресурсів при здійсненні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Суттєвою для адекватного сприйняття ролі та завдань формування, аналізу, прогнозування та планування Звіту про рух грошових коштів в рамках моделі управління грошовими потоками підприємства є:

- визначення адекватної інформаційної бази формування Звіту про рух грошових коштів, що залежить від чіткості розуміння суті фінансової інформації, відображеної по окремих статтях звіту;

- ефективне структурування Звіту про рух грошових коштів та визначення сутнісного навантаження кожної його статті.

Поряд з цим необхідно відмітити типові помилки аналізу і прогнозування грошових потоків підприємства:

- 1) інформація, представлена у звіті про рух грошових коштів, являє собою інформацію виключно ретроспективного характеру, що дозволяє однозначно ідентифікувати фінансове положення суб'єкта господарювання виключно на дату балансу (дату складання звіту про рух грошових коштів);

- 2) будь-які висновки або ж узагальнення мають носити виключно ймовірний характер, оскільки минулі події не обов'язково відбудуться у майбутньому.

- 3) Ефективність бюджетування грошових надходжень визначається впливом цього процесу на платоспроможність підприємства, швидкість обігу оборотних активів, обсяги залучених коштів і кредиторську заборгованість, а в кінцевому результаті - на прибутковість, рентабельність підприємства та його конкурентні позиції.

- 4) Розрахунки, здійснювані в процесі формування бюджету грошових коштів, дозволяють у повному обсязі і вчасно визначити необхідну суму коштів, враховуючи лише основні компоненти потоку: обсяг реалізації, частку виручки за готівку, кредиторську заборгованість тощо, а також джерела надходження цих коштів (власні, кредитні, кошти інвестора тощо).

- 5) Враховуючи вищевикладене, пропонуємо на ПрАТ «Елтік» скласти:

- план надходження і витрачання грошових коштів, розробляється на фінансовий рік із поквартальною (помісячною) сегментацією;
- платіжний календар - короткотерміновий план (прогноз) надходження і витрачання коштів підприємства.

План надходження і витрачання грошових коштів необхідно розробляти з урахуванням їх припливу (надходження і платежі), відтоку (витрати і сплата) і розрахунку чистого грошового потоку, щоб визначити їх надлишок або нестачу. Фактично він має відображати рух коштів у розрізі видів діяльності, що дозволить підвищити результативність управління грошовими потоками.

План надходження й видатків грошових коштів, що розроблений на майбутній рік з квартальною (помісячною) розбивкою, створює лише загальну основу для управління грошовими потоками підприємства. Разом з тим, високий динамізм цих потоків, їхня залежність від багатьох факторів визначає необхідність розробки планового фінансового документа, що забезпечує щоденне управління надходженням і витратами грошових коштів підприємства. Таким плановим документом є платіжний календар.

Платіжний календар, розробляється на підприємствах в різноманітних варіантах, єдиної стандартної форми платіжного календаря нема.

Платіжний календар частіше за все розбивають на такі види: податковий календар, календар дебіторської і дебіторської заборгованості, виплат заробітної плати, касовий план, кредитний план.

Інформаційною базою для складання платіжного календаря служать: план реалізації продукції; кошторис витрат на виробництво; план капітальних інвестицій; договори; внутрішні накази; графік виплати заробітної плати тощо.

Отже, грошові потоки є результатом сформованих економічних відносин в ПрАТ «Елтік». їх обсяги і структура напряму залежать від рівня ефективності функціонування товариства. Дані аналізу грошових коштів є

підставою не тільки для оцінки якості управління ними, вони дозволяють визначити напрямки підвищення ефективності управління грошовими потоками, здійснити їх планування та прогнозування, своєчасно вживати необхідні заходи для запобігання фінансових ускладнень.

Висновки за розділом 3

Будь-які дослідження в бухгалтерському обліку, включаючи дослідження з обліку грошових коштів і грошових потоків, повинні проводитися у взаємозв'язку з економічним, юридичним напрямом та із зовнішнім середовищем в системі бухгалтерського обліку.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки. З огляду на зазначене, основними завданнями обліку грошових коштів на ПрАТ «Елтік», є:

- здійснення контролю за дотриманням касової і розрахункової дисципліни, в тому числі за зберіганням, своєчасним надходженням і витрачанням отриманих в установах банку грошових коштів відповідно до їх цільового призначення;

- своєчасне і правильне оформлення документів і відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій по руху грошових коштів;

- проведення інвентаризації грошових коштів та відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку.

На ПрАТ «Елтік» документальне оформлення руху готівки здійснюється з використанням типових форм документів. Для здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві, використовують систему «Клієнт-Банк».

На ПрАТ «Елтік» узагальнення інформації про наявність і рух

грошових коштів (у національній та іноземній валюті в касах, на поточних, валютних та інших рахунках у банках), грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, сплачених проїзних документів тощо) та коштів у дорозі здійснюється в журналах і інших регістрах, що передбачені в системі «BAS:Підприємство».

Надзвичайно актуальним на сьогодні є дослідження питання обліку операцій з електронними грошима.

На основі проведеного аналізу чинного законодавства, що регулює порядок використання та обліку електронних грошей, можна стверджувати, що впровадження нового субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» не вирішило суперечностей у питаннях сутності та обліку електронних грошей. Суворі обмеження для їх використання підприємствами стримують розвиток електронних платежів, ділової активності суб'єктів ринку, зручності та мобільності ведення бізнесу. Вважається, що з часом електронні гроші першої групи можуть витіснити традиційну готівку і чеки, тоді як електронні гроші другої групи замінять кредитні карти в Інтернет-розрахунках. У подальшому необхідно застосовувати досвід розвинених країн у формуванні напрямів удосконалення обліку електронних грошей суб'єктами господарювання в Україні.

Звітність підприємств є завершальним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень. Добре налагоджена звітність підприємств є, безсумнівно, умовою будь-якого правильно організованого бізнесу.

Результати дослідження звіту про рух грошових коштів свідчать про необхідність усунення розбіжностей між національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Проте несуттєві розбіжності в окремих аспектах не означають невідповідність звітності вимогам МСБО, а спільні

аспекти свідчать про намагання гармонізувати і наблизити законодавство України до міжнародних положень.

Звіт про рух грошових коштів крім того використовується фінансовими службами підприємств для потреб прогнозування та планування грошових потоків. За такого випадку даний документ розглядають не як форму публічної фінансової звітності, а як внутрішній фінансовий документ, що забезпечує зведення та узагальнення фінансових даних щодо основних бюджетів підприємства та формування прогнозного (планового) Звіту про рух грошових коштів, що відображає очікувану зміну величини грошових коштів суб'єкта господарювання в результаті надходження або вибуття грошових ресурсів при здійсненні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

РОЗДІЛ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

4.1. Завдання, джерела аудиту грошових коштів підприємства

Аудит грошових коштів являє собою важливий складник аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності, яку провадити суб'єкт господарювання. Він проводиться за відповідними напрямками, які включають: аудит касових операцій, аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Дослідження цих напрямів дає змогу розробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом [42].

Метою аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є підтвердження аудитором достовірності інформації щодо операцій із грошовими коштами у фінансовій звітності, її повноти та відповідності чинному законодавству.

Мета контролю аудитором грошових коштів полягає у:

1. отриманні аудитором достатньої впевненості у тому, що:
 - 1.1. грошові кошти використовуються відповідно до норм законодавства, приписів нормативних актів,
 - 1.2. здійснення розрахунків проводиться відповідно до затвердженого фінансового плану підприємницької діяльності;
2. отриманні достатніх доказів у процесі формування незалежної думки для надання обґрунтованого висновку за результатами здійсненого контролю щодо законності, достовірності і доцільності операцій з грошовими коштами, а також відповідності їх бухгалтерського обліку нормам чинного законодавства.

Основними завданнями контролю аудитором грошових коштів є:

- перевірка забезпечення умов зберігання готівки та інших грошових

документів у касі підприємства;

- встановлення відповідності нормам чинного законодавства здійснення касових операцій та безготівкових розрахунків:

- перевірка дотримання необхідних умов отримання, збереження та використання грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

- встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність;

- дослідження первинних документів якими оформлені господарські операції з грошовими коштами з погляду відповідності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них;

- перевірка дотримання графіку документообороту в частині господарських операцій з грошовими коштами;

- перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів, чеків на отримання грошових коштів, платіжних доручень на перерахування грошових коштів;

- встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства, своєчасності зарахування та перерахування грошових коштів на поточних рахунках у банках;

- перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки у касі підприємства;

- встановлення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів стосовно грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

- перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, оперативної звітності, фінансової звітності щодо обліку грошових коштів у касі підприємства та на рахунках у банках;

- встановлення дотримання порядку видачі готівки підзвіт і контролю за її використанням;

- визначення напрямів використання грошових коштів, законності та

цільового спрямування;

- перевірка дотримання інших вимог Положення про ведення касових операцій.

Об'єктами контролю аудитором грошових коштів є:

- грошові кошти у касі підприємства у національній та іноземній валюті;
- грошові кошти на рахунках у банках у національній та іноземній валюті;
- грошові кошти у дорозі у національній та іноземній валюті;
- грошові документи.

Джерелами отримання інформації для здійснення контролю грошових коштів та дебіторської заборгованості є:

I. нормативної інформації:

- 1.1. законодавство з обліку операцій з грошовими коштами у касі підприємства та на рахунках в обслуговуючих банках;
- 1.2. нормативні акти, що регулюють здійснення та облік операцій з грошовими коштами у касі підприємства, на рахунках у банках;
- 1.3. наказ про облікову політику підприємства.

II. інформації щодо планування (бюджетування):

III. фінансовий план підприємства на період діяльності, що перевіряється;

IV. розрахунок залишку ліміту готівки в касі.

V. фактична (облікова) інформація:

VI. 1. первинні документи бухгалтерського обліку на отримання, використання за залишок коштів у касі підприємства, підзвітних осіб і на рахунках у банках;

2. первинні документи що підтверджують: придбання, рух та залишок грошових документів;

3. документи аналітичного та синтетичного обліку грошових коштів, грошових документів;

4. матеріали інвентаризацій грошових коштів у касі підприємства, на рахунках у банках, грошових документів;
5. пояснення і звіти матеріально відповідальних осіб;
6. інші документи управлінського обліку та звітності.
7. накази, розпорядження адміністрації підприємства;
8. листування між підприємствами та інвесторами;
9. фінансова звітність;
10. акти ревізій (перевірок), аудиторські звіти попередніх перевірок.

4.2. Організація аудиту грошових коштів підприємства

Враховуючи мету та завдання аудиту правильності відображення у фінансовій звітності вартості монетарних активів, запропоновано модель послідовності аудиту монетарних активів, яку представлено на рис. 4.1.

Особлива увага під час аудиту облікового відображення монетарних активів має бути відведена перевірці правильності відображення їх вартості в фінансовій звітності підприємства, оскільки в умовах посилення доларизації та прогресування інфляційного процесу звітність про результати операційної діяльності та фінансовий стан без врахування валютних курсів та рівня інфляції не є інформативно корисною, з тієї причини, що за таких умов реальна вартість монетарних активів змінюється такими темпами, що її порівняння в різні проміжки часу або навіть у той самий звітний період створює хибне враження про реальні тенденції змін активів підприємства, а інколи навіть уводить в оману.

План аудиту є документом організаційно-методологічного характеру та складається з переліку робіт на основних етапах аудиту і строків їх виконання із зазначенням джерел інформації

Програму (розширений план) аудиту грошових коштів доцільно складати за окремими напрямками : кошти у касі, кошти на поточному

рахунку, на інших рахунках у комерційних банках на основі завдань плану, деталізуючи процедури та визначаючи джерела отримання доказів. Крім того, необхідно врахувати скільки осіб будуть приймати участь у перевірці та термін перевірки, визначений завданням для проведення аудиту грошових коштів.

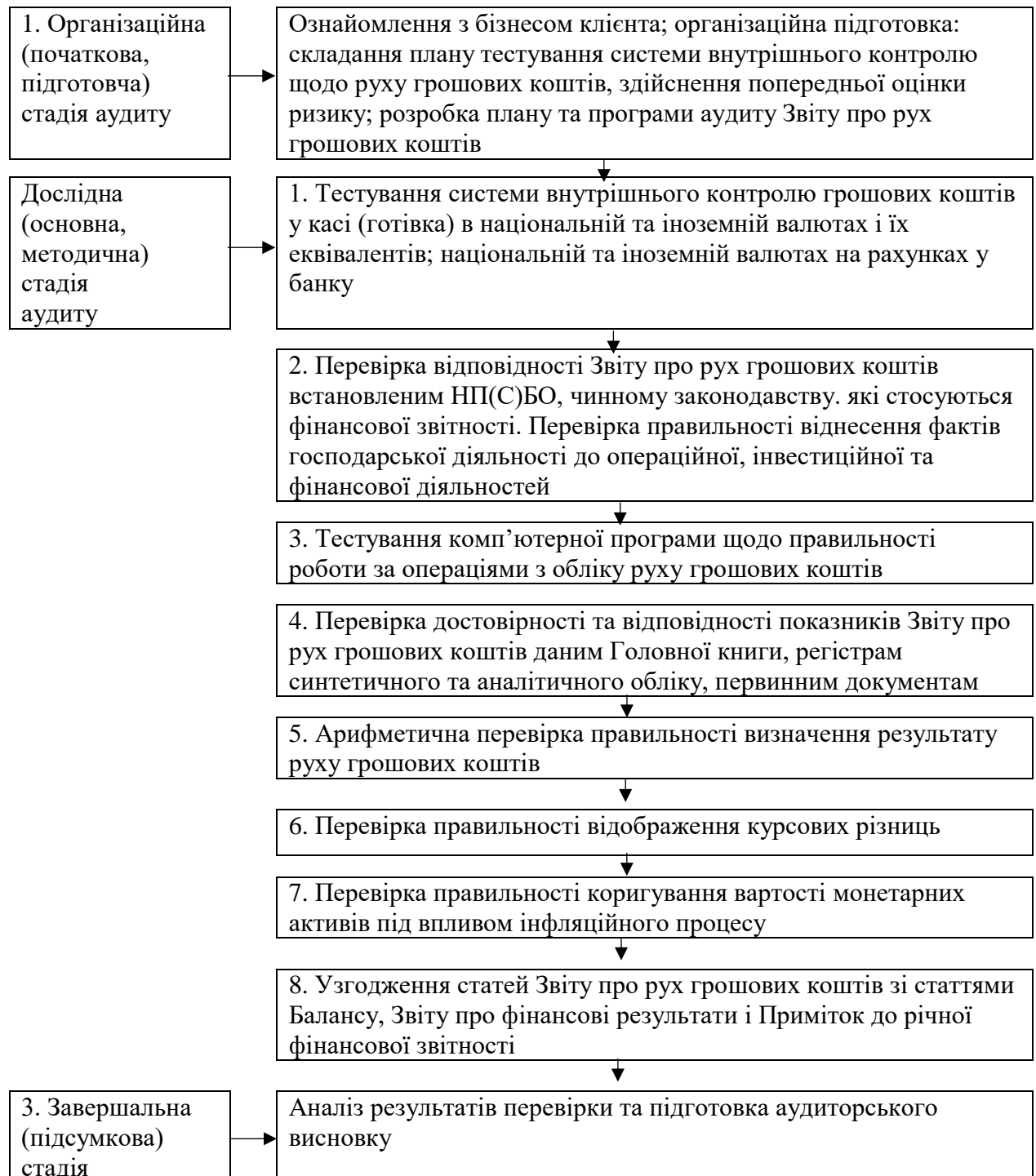

Рис. 4.1. Модель послідовності аудиту монетарних активів

Можна виділити такі основні проблеми аудиту грошових коштів у

касі та на рахунках у банку:

- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю над готівкою;
- брак достатнього досвіду аудиторської діяльності;
- недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів;
- відсутність типових форм документів з аудиту грошових коштів;
- відсутність методичних рекомендацій із питань комп'ютеризації аудиту грошових коштів [1];
- відсутність розробленого економічного механізму регулювання аудиту, що включає в себе великі штрафні санкції за неякісні аудиторські перевірки, страхування аудиторської діяльності тощо;
- недосконала законодавча база [55].

Для подолання наявних проблем аудиту операцій із грошовими коштами можна запропонувати такі шляхи:

- впорядкування нормативної бази як з аудиту, так і з обліку грошових коштів у касі та на рахунках у банку;
- проведення спеціальних курсів для аудиторів-початківців, які б змогли допомогти їм у практичній діяльності;
- постійний контроль над проходженням аудиторами курсів підвищення кваліфікації;
- вдосконалення комп'ютерних технологій з аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку;
- залучення іноземних експертів із питань аудиту грошових коштів у касі та на рахунку в банку тощо.

Також напрямами вдосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку можуть бути такі:

- вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечити реалізацію завдань, поставлених перед аудитом грошових коштів у касі та на рахунках у банку. Це дасть змогу значно полегшити

роботу аудитора та спрямувати його увагу лише на необхідну ділянку перевірки;

- розроблення та запровадження вдосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації. За допомогою цього документи, які перевірятиме аудитор, будуть більш адаптованими до сучасних умов функціонування суб'єкта господарювання;

- розроблення та запровадження раціональних схем документообігу, що дадуть змогу з найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених перед аудиторами завдань;

- використання узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм, розроблення типової методики аудиторської перевірки грошових коштів у касі та на рахунках суб'єктів господарювання у банках у розрізі галузей їхньої діяльності.

Необхідно також звернути увагу на вдосконалення автоматизації аудиту операцій із грошовими коштами. Відомо, що для ведення бухгалтерського обліку використовується багато різних автоматизованих програм, а спеціальної аудиторської про-грами немає. На нашу думку, це набагато ускладнює роботу аудитора. Необхідно створити таку програму, яка могла б згрупувати всю інформацію, яка необхідна аудитору для складання достовірного аудиторського висновку.

Ще одним напрямом удосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку є обмін досвідом із такого аудиту з іноземними фірмами.

4.3. Методика аудиту грошових коштів підприємства та узагальнення результатів перевірки

Аудитор, отримавши завдання на проведення аудиту грошових коштів,

складає план і програму проведення аудиту (деталізація процедур повинна бути максимальна) та, відповідно до неї, розпочинає проводити перевірку.

Починається перевірка з оцінки методики та організації обліку грошових коштів, зазначених у Наказі про облікову політику. При цьому, аудитор визначає методичні та організаційні особливості, з'ясовує можливість застосування тих чи інших методик, які можна запропонувати та оцінює такі питання у Наказі про облікову політику:

- уточнює у робочому плані рахунків, які саме рахунки і субрахунки використовує підприємство та яким чином деталізує інформацію;
- вивчає посадові інструкції бухгалтерів з обліку грошових коштів;
- визначає номери поточних та інших рахунків в установах комерційних банків, як у національній, так і у іноземній валюті;
- з'ясовує наявність ліміту залишку коштів у касі (для головної каси та окремих операційних кас за окремими об'єктами);
- визначає, скільки операційних кас за окремими підрозділами має підприємство і порядок здачі виручки на них;
- з'ясовує використання іноземної валюти при видачі готівкової іноземної валюти та проведення розрахунків з іноземними контрагентами тощо.

На основі завдання та програми проведення, аудитор приступає до проведення аудиту грошових коштів. Аудит грошових коштів необхідно починати з оцінки даних фінансової звітності, а саме - Балансу (Звіту про фінансовий стан), з якого з'ясовують суму грошових коштів у національній та іноземній валюті, та залишки грошових коштів у касі на початок і кінець звітного періоду та порівнюють з Оборотною відомістю за синтетичними рахунками, щоб дійсно підтвердити залишки у розрізі окремих рахунків: каса, поточний рахунок (за кожним рахунком у установі банку), інші рахунки в установах комерційних банків. Всі ці суми грошових коштів також необхідно порівняти з Головною книгою та регістрами бухгалтерського обліку. У випадку невідповідності сум аудитор фіксує порушення у робочих

документах.

Аудит грошових коштів проводиться за наступними основними напрямками:

- аудит грошових коштів (готівки) у касі у національній та іноземній валютах;
- аудит грошових коштів на поточних рахунках у національній та іноземній валютах;
- аудит грошових коштів на інших рахунках у комерційних банках;
- аудит грошових коштів у дорозі у національній та іноземній валютах.

Аудит грошових коштів (готівки) у касі в більшості випадків починається за спостереженням аудитора за інвентаризацією готівки у касі на початку проведення аудиту в цілому по підприємству. Ця процедура дає можливість перевірити, чи припускає зловживання управлінський персонал підприємства, або чи допускаються крадіжки грошових коштів.

На основі отриманого завдання на проведення аудиту готівки і відповідно до програми аудитор перевіряє скільки операційних кас має підприємство (підприємство може мати центральну касу та каси у магазинах, кафе та інших організаціях та установах), з яких виручка може бути здана як через інкасаторів, так і через центральну касу для зарахування на поточний рахунок. За кожною касою повинен вестись окремий облік руху готівки у касових книгах.

Необхідно провести одночасну інвентаризацію в усіх касах, при цьому з'ясувати, чи допускаються внутрішні переміщення готівки між касами у тих випадках, коли кошти передбачено здавати безпосередньо через інкасаторів. У таких випадках можуть виникати зловживання з боку управлінського персоналу, а саме: крадіжки, тимчасове використання коштів тощо.

Аудитор повинен визначитись з лімітом каси, розрахованим і затвердженим підприємством. Якщо ж Наказ про встановлений ліміт каси і його розрахунок відсутні, то будь-які залишки у касі на кінець робочого дня вважаються понадлімітними. Наступним, аудитор повинен перевірити

Касову книгу та Звіти касирів з метою з'ясування - чи не було перевищення ліміту каси за період, що перевіряється, та чи використовувались кошти за призначенням.

Перед проведенням перевірки аудитор повинен оцінити стан внутрішнього контролю на підприємстві, визначити осіб, які мають право виписувати та підписувати касові ордери і які зобов'язані здійснювати контроль за рухом касових операцій. Аудитор повинен перевірити наявність можливих ознак проведення не реальної, а формальної інвентаризації каси на підприємстві та наявність та зміст договору про повну матеріальну відповідальність касира.

Аудитор, перевіряючи прибуткові та видаткові касові ордери, повинен звернути увагу як на заповнення всіх реквізитів, так і на виплату заробітної плати і коштів за разовими трудовими угодами, розрахунки з нештатними працівниками, видачу коштів під звіт на закупівлю матеріальних цінностей (тут обов'язково перевіряється наявність наказу керівника підприємства про те, кому можуть видаватися кошти під звіт) тощо.

Особливу увагу необхідно звернути на облік касових операцій в іноземній валюті, а саме: особливості її оприбуткування у касу та видача конкретним особам, повернення невикористаної іноземної валюти, термін її повернення тощо. Аудитор перевіряє, чи не допускає підприємство випадків із наявністю на залишку коштів в іноземній валюті, чи не використовує кошти не за призначенням, чи не видає кошти іншим особам, які отримані від підзвітних осіб як невикористані тощо.

Аудит грошових коштів на поточних рахунках у національній та іноземних валютах починається зі з'ясування - які рахунки і в яких банках має підприємство, при цьому аудитор повинен занести у робочі документи як номер рахунку, так і назву установи комерційного банку, в якому цей рахунок знаходиться та суму залишку на рахунку відповідно виписці на кінець звітного періоду, за який проводиться аудит. Аудитор порівнює отриману інформацію із даними фінансової звітності, Оборотною відомістю

за синтетичними рахунками, Головною книгою, регістрами аналітичного та синтетичного обліку. У випадку виявлення відхилень він фіксує цю інформацію у робочих документах.

Аудитор перевіряє всі операції по поточних рахунках у комерційних банках на предмет виявлення порушень, а саме:

- своєчасність оприбуткування коштів у касу, отриманих з рахунків в установах банків, шляхом побудови порівняльної таблиці за операціями каси і банку;

- перерахування коштів, особливо якщо ці кошти безпосередньо списано на рахунки витрат;

- перевірка виписок банку на предмет вилучення тих чи інших документів чи виписки за операціями по рахунку. При виявленні таких помилок чи зловживань аудитор повинен вимагати від підприємства направити запит до банку на підтвердження певних операцій, по яких відсутні документи чи виписка за конкретний день.

Аудитор перевіряє операції по суті з метою виявлення сумнівних операцій чи незаконного перерахування коштів у результаті зловживань, крадіжки управлінського персоналу. При виявленні таких зловживань після збору всі необхідних доказів аудитор зобов'язаний відобразити виявлені зловживання у своїх робочих документах та повідомити керівництво підприємства. Особливу увагу необхідно приділити перевірці коштів на поточних розрахункових рахунках у іноземній валюті та відображенні цих операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а саме - курсових різниць, операцій з придбання та продажу іноземної валюти, своєчасного перерахування коштів за призначенням. Крім того, обов'язково необхідно перевірити правильність відображення витрат за перерахування коштів, інших операцій у іноземній валюті.

Якість перевірки коштів на поточних рахунках і в касі у більшості випадків залежить від інтуїції та досвіду аудитора щодо можливості виявлення зловживань та порушень.

Аудит грошових коштів на інших рахунках в установі банку необхідно проводити, починаючи із виявлення рахунків, які має підприємство в установі банку, перевірка аналітичного обліку по рахунках, особливості організації обліку (рахунки і субрахунки за робочим планом рахунків, документообіг, реєстри аналітичного та синтетичного обліку). При проведенні перевірки необхідно з'ясувати наявність договору з банком по тому чи іншому рахунку, які умови по депозитному рахунку, своєчасність зарахування на рахунок коштів, повернутих установою банку, правильність відображення у обліку зарахованих відсотків як суми фінансових доходів.

При здійсненні аудиту коштів на рахунку по корпоративній банківській платіжній картці необхідно перевірити:

- правильність відображення коштів при зарахуванні їх з поточного рахунку, особливо якщо ці кошти є в іноземній валюті;
- правильність відображення на рахунках бухгалтерського обліку при отриманні виписки, з якої перераховано чи отримано кошти готівкою підзвітною особою (ці кошти необхідно відобразити як кошти, що видано під звіт, а не відразу списувати на витрати).

За цими рахунками потрібно перевірити кожну операцію на предмет правильності відображення їх у бухгалтерському обліку, тому що можуть бути допущені зловживання і помилки.

Аудиторська перевірка коштів у дорозі починається з вивчення кожної господарської операції з коштів у дорозі суцільним способом. При цьому, аудитор повинен з'ясувати причини виникнення кожної такої операції, перевірити правильність закриття за кожною.

Ці операції можуть виникати у момент здачі виручки у вечірню касу в останній день місяця, тому аудитор повинен перевірити, чи всі кошти зараховано на поточний рахунок, чи були випадки невідповідності сум, зданих через інкасатора та зарахованих на поточний рахунок, і як відображено в обліку такі розбіжності. Аудитор повинен перевірити правильність відображення операцій з придбання та продажу іноземної

валюти, так як на підприємстві ці кошти не завжди правильно відображають на рахунках. Ці кошти також є коштами в дорозі.

Для накопичення інформації аудиторів доцільно використовувати таблиці, у яких відображаються всі викривлення: помилки, розбіжності, зловживання тощо, що надасть більше можливостей для визначення загальної суми викривлень.

До типових та можливих порушень по операціях з обліку грошових коштів слід віднести:

- незадовільне оформлення первинних документів (застосування нетипових чи недоречних форм, відсутність підписів, печаток, не заповнення всіх необхідних реквізитів, наявність помарок, підчисток, виправлень);
- складання первинних касових документів не в день руху готівки;
- відсутність укладеного договору про повну матеріальну відповідальність з касиром;
- відсутність наказу керівника про виконання функцій касира іншим працівником (у випадку відсутності посади касира або його тимчасової відсутності у зв'язку з певними обставинами);
- перевищення ліміту залишку готівки у касі або взагалі відсутності документу щодо встановлення ліміту;
- порушення встановленого порядку проведення інвентаризацій грошових коштів та документів;
- невідповідність сум у касових ордерах та у Звіті касира;
- неповне оприбуткування грошових коштів;
- видача готівки під звіт особам без повного звіту за попередній аванс;
- недостовірність підписів осіб, які отримали гроші;
- виплата готівки за фіктивними рахунками або документами;
- включення до платіжних документів підставних осіб;
- завищення сум у відомостях на виплату заробітної плати;
- порушення термінів повернення невикористаних сум підзвітними особами та нарахування їм за це штрафних санкцій та пені;

- незастосування у випадках необхідності РРО;
- неповне відображення у документах виторгу, що надійшов через РРО;
- перевищення законодавчо встановлених норм розрахунків готівкою;
- не оприбуткування або неповне оприбуткування готівки, отриманої за Чеком у банку;
- не зарахування взагалі або неповне зарахування на поточний рахунок підприємства готівки за Заявою на переказ готівки;
- відсутність платіжних документів, що підтверджують факт здійснення операції;
- наявність документів, не оформлених відповідно до вимог законодавства (ксерокопії документів, відсутність на документах банківських відміток);
- відсутність додатків до платіжних документів, що були підставою для здійснення безготівкових операцій;
- невідповідність даних у платіжних дорученнях, що зберігаються у справах підприємства, яке перевіряється, фактичним перерахуванням коштів;
- перерахування авансів за безтоварними рахунками, без оформлення договору, на значну суму та за іншими сумнівними операціями;
- неповернення помилково отриманих грошових коштів, або, навпаки, помилково перерахованих за невірними реквізитами;
- розбіжність платіжного документа та коду в банківській виписці;
- порушення порядку купівлі та продажу іноземної валюти;
- відсутність перекладу українською мовою текстів платіжних документів, що стали підставою для оплати їх в іноземній валюті з валютного рахунка;
- допущення помилок у розрахунках перевідного курсу інвалюти в гривні у разі здійснення платежів в іноземній валюті;
- невідповідність даних аналітичного та синтетичного обліку тощо.

О. Бунда для вирішення поставлених завдань аудиту касових операцій пропонує використовувати робочі документи аудитора робочі документи

аудитора (Додаток) [37].

Аудиторська думка обов'язково відображається письмово саме в аудиторському звіті (звіті аудитора) - до редакції МСА 2010 року цей документ мав назву «аудиторський висновок».

Аудитор повинен сформулювати думку щодо того, чи фінансова звітність складена у всіх суттєвих аспектах відповідно до застосованої концептуальної основи фінансової звітності. Для того, щоб сформулювати таку думку, аудитор повинен визначити, чи отримав він обґрунтовану впевненість щодо відсутності у фінансовій звітності в цілому суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки.

Порядку складання звіту та висловлення думки аудитора про стан фінансової звітності присвячена щонайменше підгрупа з 5-ти МСА, які мають номери з 700 по 799 під загальною назвою «Аудиторські висновки та звітність» [35], а саме:

- МСА 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності»;
- МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора»;
- МСА 706 «Пояснювальні параграфи та параграфи з інших питань у звіті незалежного аудитора»;
- МСА 710 «Порівняльна інформація - відповідні показники і порівняльна фінансова звітність»;
- МСА 720 «Відповідальність аудитора щодо іншої інформації в документах, що містять перевірену аудитором фінансову звітність».

Результати аудиторської перевірки відображаються в аудиторському звіті, що складається відповідно до міжнародного стандарту 700 «Формулювання думки та надання звіту щодо фінансової звітності» [63]. МСА 700 розглядає відповідальність аудитора за формулювання думки щодо фінансової звітності, форму та зміст аудиторського звіту.

Аудиторський звіт містить інформацію про:

- стан бухгалтерського обліку,

- стан внутрішнього контролю,
- достатність і достовірність фінансової звітності.

Цей МСА забезпечує послідовність аудиторського звіту (у випадках, коли аудит здійснювався відповідно до МСА), що підвищує ступінь довіри до нього на глобальному ринку, полегшуючи можливість ідентифікації тих аудитів, які проводились відповідно до визнаних на міжнародному рівні стандартів. Він також допомагає поліпшити розуміння фінансової звітності користувачем та виявити незвичайні обставини, якщо такі мають місце.

Відповідно до п. 11 МСА 700 аудиторський висновок (тут мається на увазі «думка аудитора») повинен враховувати:

а) висновок аудитора відповідно до МСА 330 «Дії аудитора і відповідь на оцінені ризику» [55] щодо отримання достатніх і належних аудиторських доказів;

б) висновок аудитора відповідно до МСА 450 «Оцінка викривлень, ідентифікованих під час аудиту» [56] щодо суттєвості не виправлених викривлень (окремо або в сукупності);

в) оцінку аудитора чи складена фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах згідно з вимогами застосованої концептуальної основи фінансової звітності, а саме:

- чи дотримано в усіх суттєвих аспектах облікову політику при складанні та поданні фінансової звітності;

- чи подана інформація є доречною, достовірною, порівнюваною і зрозумілою в фінансовій звітності;

- чи є інформація, що подана користувачам у фінансовій звітності, зрозумілою, і як вона суттєво впливає на операції чи події, відображені в фінансовій звітності;

- чи є відповідною термінологія, що використовується в фінансовій звітності.

За практикою аудиторської діяльності аудиторський звіт складається на основі зібраних аудиторських доказів аудитором і свідчити про результати

аудиту, є наслідком правильності застосування аудиторських процедур у процесі проведення аудиторської перевірки й оцінки стану бухгалтерського обліку та достовірності фінансової звітності.

Аудиторський звіт повинен містити чітко сформульовану думку, викладену письмово (п. 20 МСА 700). Він може складатися у довільній формі, але в ньому обов'язково мають бути такі частини, яких МСА 700 для аудиторського звіту з аудитів, проведених відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, визначає десять (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура аудиторського звіту відповідно до МСА 700

Частини звіту	Зміст частин
1	2
Заголовок (п. 21)	Чітко вказується, що це є звіт незалежного аудитора (див. п. Д15).
Адресат (п. 22)	Визначається для кого призначений аудиторський звіт, тобто - визначається, відповідно до яких завдань його складено (див п. Д16).
Вступний параграф (п. 23)	Надається (див. пп. Д17-Д19): <ul style="list-style-type: none"> - назва суб'єкта господарювання, фінансова звітність якого перевірена аудитором; - підтвердження, що фінансова звітність перевірена аудитором; - назва кожного з фінансових звітів, що входять до складу фінансової звітності; - посилання на стислий виклад суттєвих облікових політик та іншу пояснювальну інформацію; - дата або період, які охоплюються кожним фінансовим звітом, що входить до складу фінансової звітності.
Відповідальність управлінського персоналу за фінансову звітність (пп. 24-27)	Включається пояснення того, що управлінський персонал несе відповідальність за складання фінансової звітності відповідно до застосовної концептуальної основи фінансової звітності, а також за такий внутрішній контроль, який він вважає необхідним для складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень унаслідок шахрайства або помилки (див. и. Д20- Д23).
Відповідальність аудитора (пп. 28-33)	Зазначається, що відповідальністю аудитора є висловлення думки щодо фінансової звітності на основі результатів аудиту, здійснюється посилання на застосування відповідних стандартів (див. пп. Д24-Д26).
Аудиторська думка (пп. 34-37)	У разі висловлення немодифікованої думки щодо фінансової звітності, складеної відповідно до концептуальної основи, обов'язково необхідно пояснювати (див. пп. Д27-Д33): <p>фінансова звітність відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах... відповідно до [застосована концептуальна основа фінансової звітності]; або фінансова звітність надає достовірну та справедливу інформацію про. відповідно до [застосована концептуальна основа фінансової звітності].</p> <p>В аудиторській думці завжди має бути зазначена юрисдикція походження концептуальної основи.</p>

1	2
Інша відповідальність аудитора щодо звітності (пп. 38-39)	Інша відповідальність повинна розглядатися в окремому розділі аудиторського звіту, якщо вона є додатковою по відношенню до визначеної МСА відповідальності аудитора за надання звіту щодо фінансової звітності - тобто, якщо розглядаються певні питання, які вважаються додатковими (див. пп. Д34-Д36).
Частини звіту	Зміст частин
Підпис аудитора (п. 40)	Зазначається, що аудиторський звіт повинен бути підписаний (див. п. Д37).
Дата аудиторського звіту (п. 41)	Датується не раніше від дати, на яку аудитор отримав достатні та відповідні аудиторські докази, на основі яких буде ґрунтуватися його думка щодо фінансової звітності (див. пп. Д38-Д41).
Адреса аудитора (п. 42)	Констатується, що повинно бути зазначене місцеперебування в юрисдикції, де практикує аудитор.

У додатку до МСА 700 наведено три ілюстративних приклади аудиторських звітів щодо фінансової звітності, яка складена відповідно до застосовних концептуальних основ, але перевірка здійснювалась щодо різних завдань аудиту. Ці звіти включають елементи, про які йдеться в параграфах 21- 42 (для більшої їхньої деталізації див. пп. Д15-Д41).

Необхідно пам'ятати, що надання аудиторського звіту замовнику здійснюється за таких умов:

- звіт адресується замовникові із зазначенням дати складання;
- звіт підписується керівником аудиторської фірми або особою, вповноваженою на це керівником і аудитором (керівником бригади аудиторів), який здійснював перевірку;
- звіт завіряється печаткою аудиторської фірми;
- кожна сторінка аудиторського звіту повинна бути підписана аудитором, який здійснював перевірку (і завірена його особистою печаткою - за наявності останньої).

Якщо аудитор робить свій висновок, що фінансова звітність складена клієнтом в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосовної концептуальної основи фінансової звітності, то він висловлює думку, яку прийнято називати немодифікованою, а звіт, складений на її підставі - безумовно-позитивним.

Аудит фінансової звітності за 2021 рік на ПрАТ «Елтік» здійснювала Аудиторська фірма «Фінансист». За результатами аудиту висловлена думка про те, що інформація Звіту про корпоративне управління в складі Звіту керівництва, що додається, складена в усіх суттєвих аспектах, відповідно до вимог пунктів 5- 9 частини 3 статті 40-1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» та не суперечить «Принципам корпоративного управління», які затверджені рішенням НКЦПФР від 22.07.2014р. № 955 (Додаток).

Висновки до розділу 4

Аудит грошових коштів являє собою важливий складник аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності, яку провадить суб'єкт господарювання. Він проводиться за відповідними напрямками, які включають: аудит касових операцій, аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Дослідження цих напрямів дає змогу розробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом.

Напрямами вдосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку можуть бути такі:

- - вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед аудитом грошових коштів у касі та на рахунках у банку. Це дасть змогу значно полегшити роботу аудитора та спрямувати його увагу лише на необхідну ділянку перевірки;

- - розроблення та запровадження вдосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації. За допомогою цього документи, які перевірятиме аудитор, будуть більш адаптованими до сучасних умов функціонування суб'єкта господарювання;

- - розроблення та запровадження раціональних схем документообігу, що дадуть змогу з найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених перед аудиторами завдань;

- - використання узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм, розроблення типової методики аудиторської перевірки грошових коштів у касі та на рахунках суб'єктів господарювання у банках у розрізі галузей їхньої діяльності.

Аудит фінансової звітності за 2021 рік на ПрАТ «Елтік» здійснювала Аудиторська фірма «Фінансист». За результатами аудиту висловлена думка про те, що інформація Звіту про корпоративне управління в складі Звіту керівництва, що додається, складена в усіх суттєвих аспектах, відповідно до вимог пунктів 5- 9 частини 3 статті 40-1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» та не суперечить «Принципам корпоративного управління», які затверджені рішенням НКЦПФР від 22.07.2014р. № 955.

Відповідно до сучасних умов розвитку економіки України управління та аналіз грошових коштів суб'єктів господарювання - важлива складова фінансового планування.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Особливості грошових коштів, як об'єктів бухгалтерського обліку, можуть бути виявлені лише виходячи з їх економічної суті та з врахуванням понять, вироблених економічною наукою протягом останніх століть. Проаналізувавши поняття «грошові кошти», ми прийшли до висновку, що найбільш точне визначення наступне: грошові кошти - готівка в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточних та інших рахунках у банках, які мажуть бути використані господарюючим суб'єктом упродовж будь-якого моменту часу для розрахунків під час здійснення господарських операцій.

По суті управління потоками грошових коштів зводиться до їх оптимізації і формування оптимальної структури капіталу підприємства. Грошові потоки повинні бути узгоджені між собою таким чином, щоб зберегти ліквідність (фінансову рівновагу) і при цьому уникнути надлишкової (нерентабельної) ліквідності. Тільки за такої умови процес діяльності може відбуватися без перешкод.

Основними критеріями управління грошовими потоками є ліквідність і доходність. У такому випадку є очевидним прояв суперечності між ліквідністю і доходністю: велика доходність будь-якої форми вкладення грошових коштів завжди оплачується зниженням ліквідності, а збільшення шансів на прибуток означає зростання ризику втрати капіталу.

Суб'єктом дослідження обрано Приватне акціонерне товариство «Елтік». Основним видом діяльності ПрАТ «Елтік» є надання в оренду й експлуатацію власного нерухомого майна.

Протягом аналізованого періоду спостерігаємо тенденцію до зростання реалізації послуг на підприємстві, про що свідчить динаміка чистого доходу від реалізації. За останні два роки вартісний обсяг реалізації збільшився на 437,0 тис. грн (або в 1,8 разів) порівняно з 2019 роком.

Підприємство є збитковим і в 2021 році сума непокритого збитку

досягла 2292,0 тис. грн. Витрати від операційної діяльності збільшилися, хоча відбувається незначне зниження їх рівня. У 2021 році витрати, що припадають на 1 грн чистого доходу від реалізації, склали 1,01 грн, тоді як у 2019 році цей показник склав 1,01 грн.

Незмінність коефіцієнтів автономії та фінансової залежності свідчить про те, що аналізоване підприємство зберігає економічну незалежність від зовнішніх джерел фінансування. Аналіз показників платоспроможності показує, що підприємство є платоспроможним протягом всього аналізованого періоду.

За результатами досліджень виявлено, що підприємство є надлишково платоспроможним протягом останніх трьох років, крім того, спостерігається тенденція до збільшення всіх показників, які підлягали аналізу. Результати аналізу дозволяють зробити висновок про наявність стійкого фінансового стану, на що вказує розмір та тенденція зміни основних фінансових коефіцієнтів і низьку ділову активність, про що свідчать показники оборотності і прибутковості. У цій ситуації підприємству необхідно проводити заходи щодо економічного та фінансового оздоровлення.

Для аналізу обсягу, складу та структури грошових коштів підприємства використовують дані фінансової звітності, а саме: балансу (ф. № 1), приміток до річної фінансової звітності (форма №5), а також дані аналітичного та синтетичного обліку.

За даними розрахунків загальна сума грошових коштів та їх еквівалентів в національній валюті, протягом аналізованого періоду, збільшилася на 7,0 тис. грн. порівняно з 2019 роком та порівняно з 2020 роком. Найбільшу питому вагу в загальному розмірі грошових коштів займають кошти на поточному рахунку в банку - 100%.

Питома вага грошових коштів у вартості майна та оборотних активів товариства, протягом 2019-2021 років практично не змінюється. Якщо у 2019 році питома вага грошових коштів у вартості майна становила 0,95%, то у 2021 році підвищилася до 1,11%. Питома вага грошових коштів в оборотних

активах у 2019 році становила 6,29%, а у 2020 році зменшилася до 5,7%, що відбулося за рахунок збільшення дебіторської заборгованості. Отже, можна стверджувати, що протягом аналізованого періоду ліквідність оборотних активів і майна ПрАТ «Елтік» практично не змінилися.

Аналогічну ситуацію спостерігаємо і щодо грошових коштів відносно поточних зобов'язань. А це означає, що у разі нагальної потреби товариство зможе розрахуватися з боргами та не відчуватиме брак коштів для здійснення поточної діяльності.

Будь-які дослідження в бухгалтерському обліку, включаючи дослідження з обліку грошових коштів і грошових потоків, повинні проводитись у взаємозв'язку з економічним, юридичним напрямом та із зовнішнім середовищем в системі бухгалтерського обліку.

Грошові кошти є найбільш ліквідними активами. Вони присутні на початковому та кінцевому етапах облікового циклу, який включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також їх продаж і отримання виручки. З огляду на зазначене, основними завданнями обліку грошових коштів на ПрАТ «Елтік», є:

- здійснення контролю за дотриманням касової і розрахункової дисципліни, в тому числі за зберіганням, своєчасним надходженням і витрачанням отриманих в установах банку грошових коштів відповідно до їх цільового призначення;

- своєчасне і правильне оформлення документів і відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій по руху грошових коштів;

- проведення інвентаризації грошових коштів та відображення результатів інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку.

На ПрАТ «Елтік» документальне оформлення руху готівки здійснюється з використанням типових форм документів. Для здійснення безготівкових розрахунків на підприємстві, використовують систему «Клієнт-Банк».

На ПрАТ «Елтік» узагальнення інформації про наявність і рух

грошових коштів (у національній та іноземній валюті в касах, на поточних, валютних та інших рахунках у банках), грошових документів (у національній та іноземній валюті), які знаходяться в касі підприємства (поштових марок, сплачених проїзних документів тощо) та коштів у дорозі здійснюється в журналах і інших регістрах, що передбачені в системі «BAS: Підприємство».

Надзвичайно актуальним на сьогодні є дослідження питання обліку операцій з електронними грошима.

На основі проведеного аналізу чинного законодавства, що регулює порядок використання та обліку електронних грошей, можна стверджувати, що впровадження нового субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» не вирішило суперечностей у питаннях сутності та обліку електронних грошей. Суворі обмеження для їх використання підприємствами стримують розвиток електронних платежів, ділової активності суб'єктів ринку, зручності та мобільності ведення бізнесу. Вважається, що з часом електронні гроші першої групи можуть витіснити традиційну готівку і чеки, тоді як електронні гроші другої групи замінять кредитні карти в Інтернет-розрахунках. У подальшому необхідно застосовувати досвід розвинених країн у формуванні напрямів удосконалення обліку електронних грошей суб'єктами господарювання в Україні.

Звітність підприємств є завершальним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень. Добре налагоджена звітність підприємств є, безсумнівно, умовою будь-якого правильно організованого бізнесу.

Результати дослідження звіту про рух грошових коштів свідчать про необхідність усунення розбіжностей між національними і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Проте несуттєві розбіжності в окремих аспектах не означають невідповідності звітності вимогам МСФЗ, а спільні аспекти свідчать про намагання гармонізувати і наблизити законодавство

України до міжнародних положень.

Звіт про рух грошових коштів крім того використовується фінансовими службами підприємств для потреб прогнозування та планування грошових потоків. За такого випадку даний документ розглядають не як форму публічної фінансової звітності, а як внутрішній фінансовий документ, що забезпечує зведення та узагальнення фінансових даних щодо основних бюджетів підприємства та формування прогнозного (планового) Звіту про рух грошових коштів, що відображає очікувану зміну величини грошових коштів суб'єкта господарювання в результаті надходження або вибуття грошових ресурсів при здійсненні операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аудит грошових коштів являє собою важливий складник аудиторської перевірки фінансово-господарської діяльності, яку провадити суб'єкт господарювання. Він проводиться за відповідними напрямками, які включають: аудит касових операцій, аудит операцій на поточному рахунку, аудит операцій на валютному та інших рахунках у банках. Дослідження цих напрямків дає змогу розробити висновок про доцільність та ефективність використання грошових коштів клієнтом. Напрямами вдосконалення аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку можуть бути такі:

- вибір оптимальної за складом та обсягом облікової інформації, яка забезпечить реалізацію завдань, поставлених перед аудитом грошових коштів у касі та на рахунках у банку. Це дасть змогу значно полегшити роботу аудитора та спрямувати його увагу лише на необхідну ділянку перевірки;

- розроблення та запровадження вдосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації. За допомогою цього документи, які перевірятиме аудитор, будуть більш адаптованими до сучасних умов функціонування суб'єкта господарювання;

- розроблення та запровадження раціональних схем документообігу, що

дадуть змогу з найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених перед аудиторами завдань;

- використання узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм, розроблення типової методики аудиторської перевірки грошових коштів у касі та на рахунках суб'єктів господарювання у банках у розрізі галузей їхньої діяльності.

Аудит фінансової звітності за 2021 рік на ПрАТ «Елтік» здійснювала Аудиторська фірма «Фінансист». За результатами аудиту висловлена думка про те, що інформація Звіту про корпоративне управління в складі Звіту керівництва, що додається, складена в усіх суттєвих аспектах, відповідно до вимог пунктів 5- 9 частини 3 статті 40-1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» та не суперечити «Принципам корпоративного управління», які затверджені рішенням НКЦПФР від 22.07.2014р. № 955.

Відповідно до сучасних умов розвитку економіки України управління та аналіз грошових коштів суб'єктів господарювання - важлива складова фінансового планування.

Загальна система управління та аналізу грошових коштів підприємства включає низку принципів, методик, важелів та прийомів управління. Незалежно від виду діяльності підприємства грошові кошти є найціннішими його активами. Грошові активи перебувають в постійному русі забезпечуючи всі види діяльності підприємства: операційну, інвестиційну, фінансову.

Грошові кошти є складною й багатоплановою фінансовою категорією, що використовується, як інструмент оцінки, засіб платежу та заощадження, є ресурсом і результатом діяльності підприємства, зумовлює його поточну та майбутню фінансову стійкість. Тому з огляду на безсумнівне значення коштів, як основного елемента забезпечення фінансової стійкості підприємства, здатність підприємства до проведення стабільної безкризової господарської діяльності, оптимізація і управління грошових потоків повинні

стати одним з найважливіших напрямів діяльності підприємств.

Грошові кошти є найбільш мобільним і цінним ресурсом підприємства, тому аналіз їх руху і динаміки дозволяє виявити резерви раціонального використання, нові тенденції, зміни джерел надходження та напрямів витрачання, маневрувати коштами з найбільшою ефективністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. - Назва з екрану.
2. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 р. №436–IV. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15)
3. Закон України Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Закон України від 21 грудня 2017 року. № 2258-VIII– ВР. // Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. - Назва з екрану.
5. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг Закон України від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95> - Назва з екрану.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 (із змінами та доповненнями). – [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1557-11>. - Назва з екрану.
7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>. - Назва з екрану.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №

73 (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України.- Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. - Назва з екрану.

9. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: Наказ Міністерства фінансів України № 91 від 26.04.2000 р. (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>. – Назва з екрану.

10. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999 р. № 137 (в редакції від 10.01.2012 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.

11. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

12. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

13. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 р. № 91 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.

14. . Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України № 193 від 10.08.2000 р. (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>. – Назва з екрану.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції»: наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 р. № 147 (в редакції від 09.08.2013 р.). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02>.

16. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2017 № 148. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

17. Положення про електронні гроші в Україні: затверджене постановою Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>

18. Про застосування Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 22.01.2011 р. № 27 (в редакції від 11.06.2013 р.). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92>

19. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

20. Про застосування стандартів аудиту: рішення Аудиторської палати України від 31.03.2011 №229/7. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/9-2011>.

21. Положення про зовнішні перевірки системи контролю якості аудиторських послуг: рішення Аудиторської палати України від 26.05.2011 р. № 231/12. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/9-2011>.

22. Про затвердження Концептуальної основи контролю аудиторської діяльності в Україні: рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. № 182/3. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/5-2007>.

23. Про затвердження Положення про сертифікацію аудиторів: рішення Аудиторської палати України від 26.04.2007 р. № 176/4. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/5-2007>.

24. Про затвердження Переліку послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми): рішення Аудиторської палати України від 27.09.2007 р. №

182/5. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/5-2007>.

25. Про затвердження Порядку сертифікації аудиторів банків: рішення Аудиторської палати України від 11.10.2007 р. № 183/3. - [Електронний ресурс]: Аудиторська палата України. - Режим доступу: <http://apu.com.ua/rishennya-apu/5-2007>.

26. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 (із змінами та доповненнями). - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>. - Назва з екрану.

27. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Положення Міністерства фінансів України № 88 від 24.05.1995 р. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>. - Назва з екрану.

28. Про встановлення граничної суми розрахунків готівкою: Постанова Правління НБУ від 06.06.2013 р. № 210. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109>- - Назва з екрану.

29. Інструкція Про порядок про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Постанова правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>. - Назва з екрану.

30. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Постанова Правління НБУ від 21.01.04 р. № 22. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>. - Назва з екрану.

31. Положення про ведення касових операцій у національній валюті України: Постанова Правління НБУ № 148 від 29 грудня 2017 р. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>. - Назва з екрану.

32. .Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління НБУ від 04.11.2010 р. № 481. - [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>. - Назва з екрану.
33. .Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. – [Електронний ресурс].-Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019. - Назва з екрану.
34. .Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_007. - Назва з екрану.
35. .МСА 500 «Аудиторські докази». - [Електронний ресурс]: Аудиторська Палата України. – Режим доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2015_1_all.pdf. - Назва з екрану.
36. .Бондаренко Н.М. Організація обліку і контролю грошових коштів [Текст] / Н.М. Бондаренко, В.В. Таран // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 17. – С. 229-234.
37. .Бунда О.М. Організаційні та методичні аспекти аудиту грошових коштів на підприємстві [Текст] / О.М. Бунда, С.Ю. Єлісеєва // Економіка та управління підприємствами. Серія: «Економічні науки». Вісник КНУТД. – 2015. - № 4(89). - С. 11 - 20.3
38. .Бухгалтерський облік [Текст]: практичний посібник / М.Ф. Огійчук, К.О. Утенкова, О.В. Ковальова, В.Є. Тредіт. – Х.: ХНАУ, 2015. – 334 с.
39. .Гнатенко Є.П. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві [Текст] / Є.П. Гнатенко, А.О. Гикава // Економіка суспільства. – 2016. – Вип. 5 – С. 421-424.
40. .Григоревська О.О. Проблеми своєчасного та повного відображення грошових коштів у системі бухгалтерського обліку [Текст] / О.О. Григоревська, Т.С. Каленченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2015. - № 4. - С. 359-364.
41. .Єрмолаєва М.В. Облік грошових коштів та застосування інформаційних

- облікових технологій [Текст] / М.В. Єрмолаєва, К.В. Черненко, А.М. Гафіяк // Економічні науки. – 2018. - № 191 (2018). – С. 215 – 222.
42. Олійник С.О. Аудит операцій з грошовими коштами [Текст] / С.О. Олійник // Науковий огляд. – 2017. - № 9(41). – С. 6 – 14.
43. Осадча Г.Г. Теоретичні основи обліково-аналітичного забезпечення наявності та руху грошових коштів підприємства [Текст] / Г.Г. Осадча, А.М. Овсюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2017. - Вип. 13(2). - С. 61-64.
44. Селіверстова Л.С. Управління грошовими потоками підприємства [Текст] / Л.С. Селіверстова // Економіка та держава. – 2015. – № 9. – С. 20-22.
45. Бабіч В.В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів): [навч. посіб.] / В.В. Бабіч, С.В. Сагова. – К.: КНЕУ, 2006. – 282 с.
46. Бланк, И. А. Управление денежными потоками / И.А. Бланк. — К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. — 736 с.
47. Бондар М. І. Звітність підприємства: навч. посіб. / М. І. Бондар. – К.: ЦУЛ, 2015.– 570 с.
48. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832.
49. Гоголь М.М. Бухгалтерський облік в системі управління підприємством / М.М. Гоголь, В.С. Дога // Матеріали ІХ Міжнародного круглого столу «Актуальні соціально-економічні та правові проблеми розвитку України та її регіонів» (27 квітня 2018 року, м. Одеса) / МОН України; ОНУ ім. І.І. Мечникова; відп. ред. Н.Л. Кусик; ред. кол.: О.В. Побережець, В.С. Ніценко, Є.І. Масленніков [та ін.]. – Одеса: ОФФСЕТіК, 2018. – С. 23 – 25.
50. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практичний посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. - К.: Лібра, 2013. - 2, с. 55.
51. Головка С.І. Шляхи підвищення ефективності розрахунково-касових операцій /С.І. Головка.-К.: Лібра ,2015.- 426с.

52. Завадський Й.С. Менеджмент: Підручник для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.: У 2 т. Т. 2. - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2002. - 640 с.
53. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Князь С.В., Партин Г.О. Торгівельна, маркетингова та рекламна діяльність: термінологічний словник. Партин – Львів: Видавнича фірма "Афіша", 2019. – 413с.
54. Ігоніна К.А. Теоретичні аспекти планування грошових потоків підприємств / К.А. Ігоніна // Актуальні проблеми економіки. - 2017. - № 5(35). - С.17- 19.
55. Коблянська О.І. Облік і аудит операцій на поточному рахунку / О.І. Коблянська, Г.Ю Коблянська, О.С. Бабенко // Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», № 7.- 2018.- С. 77-84.
56. Крюкова І.О. Методичні засади оцінювання результативності розміщення й використання фінансових потоків підприємства / І.О. Крюкова. – Вісник Сумського НАУ. - 2015. - № 5 (64). – С. 92-98.
57. Кузьміна О.М. Методи прогнозування фінансових показників діяльності підприємства / О.М. Кузьміна, Ю.С. Печериця, Л.В. Грищук// Молодий вчений. - 2016. - № 1(28). - С. 89-93.
58. Макаренко О.В. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку грошових коштів та їхніх потоків / О.В. Макаренко// Молодий вчений. - 2016. - № 2. - С. 81-93.
59. Осовська Г. В. Ефективність маркетингових комунікацій у системі управління діяльністю підприємства [Електронний ресурс] / Г. В. Осовська, О. А. Осовський // Агросвіт. - 2019. - № 22. - С. 12-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2012_22_5
60. Остафійчук С. М. Класифікація грошових коштів та їх еквівалентів для потреб бухгалтерського обліку та економічного аналізу / С. М. Остафійчук // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2020. - Вип. 20(2). - С. 261-267. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2011_20%282%29__38
61. Радіонова І. Ф. Економіка (рівень стандарту, економічний рівень). 11 клас /І.Ф. Радіонова - Кам'янець- Подільський: Аксіома, 2020. - С. 48-49.

62. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. - К. : КНЕУ, 2010. 412с.
63. Сопко В. В. Бухгалтерський облік – базовий інструмент державної регулювальної політики забезпечення фінансово-економічної стабільності та економічного розвитку / В. В. Сопко, В. В. Сопко // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. - 2012. - Т. 133. - С. 115-126. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMAe_2012_133_26
64. Сорокіна В.С. Правове регулювання обліку грошових коштів на підприємствах України/ В.С. Сорокіна Збірник тез доповідей студентів, аспірантів та здобувачів – учасників 74-ї звітної конференції Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Секція економічних і правових наук (25 - 27 квітня 2018 року, м. Одеса) / ред. кол: відп.ред. А.В. Смітюх. – Одеса: Фенікс, 2018. – С. 77 – 79.
65. Стецюк П.А. Грошові потоки в декомпозиції фінансування економічного розвитку агроформувань / П.А. Стецюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2016. –№ 1. – С. 103-108.
66. Теслюк В. М. Складання Звіту про рух грошових коштів / В. М. Теслюк, А. В. Дехтяренко // Вісник Сумського національного аграрного університету. - Серія “Фінанси і кредит”, 2011. - № 1. - С. 62-67.
67. Ткаченко Н.М. Фінансовий облік 2. Київ. Алерта. 2014. С. 456.
68. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / Буряк П. Ю., Римар М. В., Бець М. Т. та ін. Під заг. ред. П. Ю.Буряка, М. В. Римара. — К: ВД «Професіонал», 2004. — 528 с.
69. Фінансово-економічний словник. - АГ Загородній, ГЛ Вознюк - К.: Знання, 2007, 401 с.
70. Шута Елементи деталізації звіту про прибутки та збитки» (Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, 10 червня 2022 року. Том 2. Київ : КНУТД, 2022. С. 219 - 222)

71. Wybrane zagadnienia współczesnej rachunkowości w Polsce i na Ukrainie. Pod redakcją Henryka Ronka, Anatolia Zagorodnego. – Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. – 2015.
72. .Бухгалтерський сервіс «Інтерактивна бухгалтерія». - [Електронний ресурс].- Режим доступу до сервісу: <http://www.interbuh.com.ua/ua/about/project>.
73. .Всеукраїнська професійна газета «Все про бухгалтерський облік». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу до журналу: <http://www.vobu.com.ua>.

ДОДАТКИ